

آزمون شبیه‌ساز نهایی درس: فارسی ۳	ساعت شروع:	تاریخ امتحان: خردادماه ۱۴۰۳	مدت امتحان: ۹۰ دقیقه
نام و نام خانوادگی:	رشته: همه رشته‌ها	پایه دوازدهم دوره دوم متوسطه	تعداد صفحات: ۴ صفحه
آزمون شبیه‌ساز امتحان نهایی			
ردیف	سؤالات (پاسخ‌برگ دارد)		
	گروه آموزشی ماز		
نمره			

قلمرو زبانی (۷ نمره)

۱	در دو مثال زیر، دو واژه بیابید که در معنی <u>مشترک</u> باشند. «چو بشنید خسرو از آن شاد گشت روانش ز اندیشه آزاد گشت» «تا به جایی که خلق از مکاید فعلش به جهان برفتند از گُربت جورش راه غربت گرفتند.	۰/۲۵				
۲	با توجه به بیت زیر، برای واژه داخل جدول، یک «معادل معنایی» بنویسید. «بعد از این وادی توحید آیدت منزل تفرید و تجرید آیدت» <table><tr><td>معادل</td><td>معنا</td></tr><tr><td></td><td>تنهایی گزیدن</td></tr></table>	معادل	معنا		تنهایی گزیدن	۰/۲۵
معادل	معنا					
	تنهایی گزیدن					
۳	برای واژه مشخص شده در بیت زیر «یک مترادف یا یک متضاد» بنویسید. «دور شو از برم ای واعظ و بیهوده مگوی من نه آنم که دگر گوش به <u>تزویر</u> کنم»	۰/۲۵				
۴	برای واژه مشخص شده در عبارت زیر، کدام گزینه <u>نمی‌تواند</u> ، شامل معنی آن واژه گردد؟ «از آن همه زیبایی‌ها و لذت‌ها و <u>نشئه‌های</u> سرشار از خیال و عظمت و شکوه و ابدیت پر از قدس ...» الف) حالت سرخوشی ب) کیفوری پ) خماری ت) سرمستی	۰/۲۵				
۵	با توجه به بند زیر، شکل درست واژه‌ای را که املای آن <u>نادرست</u> است، بنویسید. «ای عزیز، و لابد هرچه به واسطه آن به خدا رسند، فرض باشد به نزدیک طالبان. عشق، بنده را به خدا برساند؛ پس عشق از بحر این معنی، فرض راه آمد. حیات از عشق می‌شناس و ممات بی عشق می‌یاب.»	۰/۵				
۶	در کدام گزینه، واژه‌ای دیده می‌شود که اهمیت املایی <u>ندارد</u> ؟ الف) شبه – خضر ب) استبعاد – غو پ) حزین – کیمیاگر ت) قبا – ذوالجلال	۰/۲۵				
۷	املای کدام گزینه با توجه به معنی آن <u>نادرست</u> است؟ الف) غرس: نشاندن و کاشتن درخت و گیاه ب) مأوج: کج پ) فاحش: واضح ت) اسرا: در شب سیر کردن	۰/۵				
۸	در پنج مثال زیر، کلمات <u>نادرست</u> را مشخص نموده و شکل درست آن‌ها را بنویسید. (ما را فراغتی است که جمشید جم نداشت) (چاه قدر ناجوانمردان) (از شنیدن آن بر ما حالتی غریب دست داد) (که دوزخ مرا زین سخن گشت خار) (با ایشان از وجه ذاد و توشه، گرده‌ای بیش نبود)	۰/۷۵				
۹	با توجه به دو مصراع زیر به پرسش‌های پس از آن پاسخ دهید. مصراع اول: سریر ملک عطا داد کردگار تو را مصراع دوم: درد هرکس را که بینی در حقیقت چاره دارد الف) در کدام مصراع ، وابسته وابسته وجود دارد؟ نوع آن را بنویسید. ب) نوع حرف «را» را در یکی از دو مصراع بررسی کنید. پ) یک نقش <u>قیدی</u> در دو مصراع بیابید.	۱				

ادامه سؤالات در صفحه بعد

آزمون شبیه‌ساز نهایی درس: فارسی ۳		ساعت شروع:		تاریخ امتحان: خردادماه ۱۴۰۳		مدت امتحان: ۹۰ دقیقه			
نام و نام خانوادگی:		رشته: همه رشته‌ها		پایه دوازدهم دوره دوم متوسطه		تعداد صفحات: ۴ صفحه			
آزمون شبیه‌ساز امتحان نهایی				گروه آموزشی ماز					
ردیف		سؤالات (پاسخ‌برگ دارد)						نمره	
۱۰		در همه گزینه‌ها به جز گزینه ، نوع مفهوم نشانه «ان» یکی است. الف) درختان را به خلعت نوروزی قبای سبز ورق در برگرفته پ) تا واهی از دم ستوران ب) سرور کاینات و مفخر موجودات و رحمت عالمیان ت) وزین دختر شاه هاموران						۰/۲۵	
۱۱		در بیت «بندۀ حلقه به گوش، ار نوازی برود یک نقش تبعی با ذکر نوع آن بیابید و بنویسید که این نقش در کدام جمله (وابسته / هسته) از بیت ذکرشده وجود دارد؟ لطف کن لطف که بیگانه شود حلقه به گوش»						۱	
۱۲		نوع حذف به کار رفته در بند «ای منتظر، مرغ غمین در آشیانه! من گل به دست می‌دهم، من آب و دانه ... / می‌کارمت در چشم‌ها گل نقش امید / می‌بارمت بر دیده‌ها باران خورشید»						۰/۵	
۱۳		نقش دستوری کلمات مشخص شده را بنویسید. الف) اگر لطف تو نبود پر توانداز ب) آخرین چراغ امپراتوری روم را موسولینی روشن کرد						۰/۵	
۱۴		در کدام گزینه حرف ربط، دیده نمی‌شود؟ الف) و آنچه را قدیمی است، قدیمی ندانم «که تو از آن منی، و من از آن تو» ب) اما بغض و اندوه، صدا را در گلویش شکست. نتوانست سخن خود را تمام کند. پ) هی نوازش کرد، هی بویید، هی بوسید، / رو به یال و چشم او مالید.						۰/۲۵	
۱۵		کاربرد معنایی دو فعل «زد» و «نیست» را در دو مثال زیر، توضیح دهید. الف) در عشق کسی قدم نهد کفش جان نیست. ب) زد و ترفیع رتبه به اسم من درآمد و فوراً مسئله میهمانی را با عیالم در میان گذاشتم.						۰/۵	
قلمرو ادبی (۵ نمره)									
۱۶		در متن زیر، نام اثر کدام نویسنده ذکر شده است؟ «پا به رکاب گذاشتم و به سوی زندگی روان شدم. تهران را پشت سر نهادم و به سوی بخارا بال و پر گشودم. بخارای من، ایل من بود.»						۰/۲۵	
۱۷		درست یا نادرست بودن هریک از موارد زیر را مشخص نمایید. الف) نصرالله منشی، مؤلف کتاب «کلیله و دمنه» است. ب) «دری به خانه خورشید» از سروده‌های قیصر امین‌پور است.						۰/۵	
۱۸		بند زیر، سروده کدام شخصیت جهانی است؟ «نان را از من بگیر، اگر می‌خواهی، / هوا را از من بگیر، اما / خنده‌ات را نه. / گل سرخ را از من بگیر / سوسنی را که می‌کاری...»						۰/۲۵	
۱۹		مصرع دوم بیت زیر را بنویسید. لبریز زندگی است نفس‌های آخرت						۰/۲۵	
۲۰		بیت زیر را به شکلی درست کامل کنید. بود لبریز از عشقت وجودم؛ میهن ای میهن! ۱- اگر مستم اگر هشیار اگر خوابم اگر بیدار ۲- تنیده یاد تو در تار و پودم، میهن ای میهن!						۰/۲۵	
ادامه سؤالات در صفحه بعد									

آزمون شبیه‌ساز نهایی درس: فارسی ۳	ساعت شروع:	تاریخ امتحان: خردادماه ۱۴۰۳	مدت امتحان: ۹۰ دقیقه
نام و نام خانوادگی:	رشته: همه رشته‌ها	پایه دوازدهم دوره دوم متوسطه	تعداد صفحات: ۴ صفحه

آزمون شبیه‌ساز امتحان نهایی گروه آموزشی ماز

ردیف	سؤالات (پاسخ‌برگ دارد)	نمره
------	------------------------	------

۲۱	با توجه به مصراع‌های داده شده ابیات زیر را کامل کنید. الف) گ «ر در سرت هوای وصال است حافظا ۱- باید ک «ه خاک درگه اهل هنر شوی ب) گفتی: «به روزگاران مه‌ری نشسته» گفتیم: ۱- تا در زمانه باقی است آواز باد و باران ۲- بیرون نمی‌توان کرد حتی به روزگاران	۰/۵
۲۲	دو آرایه مشترک، از آرایه‌های مشترک ابیات زیر را نام ببرید. شانه می‌آید به کار زلف در آشفتگی عشق چون آید، برد هوش دل فرزانه را آشنایان را در ایام پریشانی بپرس دزد دانا می‌کشد اول چراغ خانه را	۰/۵
۲۳	نقش دستوری نهاد در مصراع اول، از کدام آرایه ادبی بهره برده است؟ «زاهد ظاهرپرست از حال ما آگاه نیست / در حق ما هرچه گوید جای هیچ اکراه نیست»	۰/۲۵
۲۴	آرایه «حس آمیزی» را در بیت زیر نشان دهید. «خون خور و خامش نشین که آن دل نازک طاقت فریاد دادخواه ندارد»	۰/۲۵
۲۵	در هریک از دو بیت زیر، آرایه درست را از داخل کمانک انتخاب کنید. الف) تا چشم بشر نبیندت روی بنهفته به ابر چهر دل بند ب) ضربت گردون دون، آزادگان را خسته کرد / کو دل آزاده‌ای کز تیغ او مجروح نیست (استعاره / مجاز) (مجاز / حسن تعلیل)	۱
۲۶	آرایه ادبی مناسب با هر سروده را در برابر آن بنویسید. (یک آرایه اضافه است)	۱

الف	ب
الف) نهاده به طاق اندرون تخت زر / نشانده به هر پایه‌ای در گهر ب) یک قصه بیش نیست غم عشق وین عجب / کز هر زبان که می‌شنوم نامکرر است پ) ز نیرنگ هوا و از فریب آز خاقانی / دلت خلد است خالی ساز از طاووس و شیطان ت) عشق بر یک فرش بنشاند گدا و شاه را سیل، یکسان می‌کند پست بلنده راه را	۱- تشبیه ۲- اسلوب معادله ۳- جناس ۴- حس آمیزی ۵- تضاد

قلمرو فکری (۸ نمره)

۲۷	شاعر در بیت زیر بر چه نکته‌ای تأکید دارد؟ «هر آن دل را که سوزی نیست، دل نیست دل افسرده غیر از آب و گل نیست»	۰/۵
۲۸	مفهوم کدام بیت با بیت «با محتسبم عیب مگویند که او نیز / پیوسته چو ما در طلب عیش مدام است» یکسان است؟ الف) ز سنگ محتسب شهر غم مخور ساقی ب) می خور که شیخ و حافظ و مفتی و محتسب سپرده‌ایم به پیر مغان سبوی تو را چون نیک بنگری همه تزویر می‌کنند	۰/۵

ادامه سؤالات در صفحه بعد

آزمون شبیه‌ساز نهایی درس: فارسی ۳		ساعت شروع:		تاریخ امتحان: خردادماه ۱۴۰۳		مدت امتحان: ۹۰ دقیقه	
نام و نام خانوادگی:		رشته: همه رشته‌ها		پایه دوازدهم دوره دوم متوسطه		تعداد صفحات: ۴ صفحه	
آزمون شبیه‌ساز امتحان نهایی				گروه آموزشی ماز			
ردیف		سؤالات (پاسخ‌برگ دارد)					
نمره							
۲۹	هر بیت، بیانگر کدام وادی عرفانی است؟ الف) صد هزاران سایه جاوید، تو ب) روی‌ها چون زین بیابان در کنند گم شده بینی ز یک خورشید، تو جمله سر از یک گریبان برکنند						۰/۵
۳۰	مقصود نویسنده از جمله مشخص شده در عبارت زیر چیست؟ «کلمات را کنار زنید و در زیر آن، روحی را که در این تلقی و تعبیر پنهان است، تماشا کنید.»						۰/۵
۳۱	مفهوم کنایی مصراع دوم بیت زیر را بنویسد. «ضربت گردون دون، آزادگان را خسته کرد کو دل آزاده‌ای کز تیغ او مجروح نیست»						۰/۵
۳۲	مفهوم کلی بیت «هیچ نقاش نمی بیند که نقشی برکشد / وان که دید، از حیرتش کلک از بنان افکنده‌ای» را بنویسید.						۰/۲۵
۳۳	سعدی، در بیت زیر، چه چیزی را نشانه آگاهی از اسرار عشق می‌داند؟ «این مدعیان در طلبش بی خبراند / کان را که خبرشد، خبری باز نیامد»						۰/۲۵
۳۴	جمله مرکب «بدبختی ما این است که همیشه آموختن را به روز دیگر وا می‌گذاریم.» یادآور کدام ضرب المثل است؟						۰/۲۵
۳۵	کدام بیت، با بیت «یوسف، به این رها شدن از چاه دل مبند / این بار می‌برند که زندانی‌ات کنند»، مفهومی یکسان دارد؟ الف) در خم زلف تو آویخت دل از چاه زنج ب) از راه نظر مرغ دلم گشت هواگیر آه کز چاه برون آمد و در دام فتاد ای دیده نگه کن که به دام که درافتاد						۰/۲۵
۳۶	کدام بیت، با بیت «وصلت آن کس یافت کز خود شد فنا / هر که فانی شد ز خود، مردانه‌ای است»، قرابت مفهومی ندارد؟ الف) هر که در قید خودی ماند زمین گیر بود ب) چو از شمع رسد پروانه را نور هر که بیرون رود از خود همه جا می‌باشد در آید پرزنان پروانه از دور						۰/۲۵
۳۷	درک و دریافت خود را از جمله مشخص شده بنویسید. هدهد دانا عذر پرندگان را رد کرد و چنان از شکوه و خرد و زیبایی سیمرغ سخن راند که مرغان دلباخته گشتند؛ بهانه‌ها یک سو نهادند ...»						۰/۲۵
۳۸	ابیات و عبارات زیر را به نثر روان برگردانید. الف) آیین طریق از نفس پیر مغان یافت ب) عشق، هرکسی را به خود راه ندهد پ) دل چه بندی در این سرای مجاز؟ ت) دیروز در غربت باغ، من بودم و یک چمن داغ ث) به قدر یک وجب خورد رفته بود. ج) سیاوش را تنگ در برگرفت چ) با صدایی مرتعش، لحنی رجز مانند و درد آلود همّت پست کی رسد به فراز؟ امروز خورشید در دشت، آینه‌دار من و تو						۰/۵ ۰/۵ ۰/۷۵ ۰/۷۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵
۲۰		موفق باشید.					

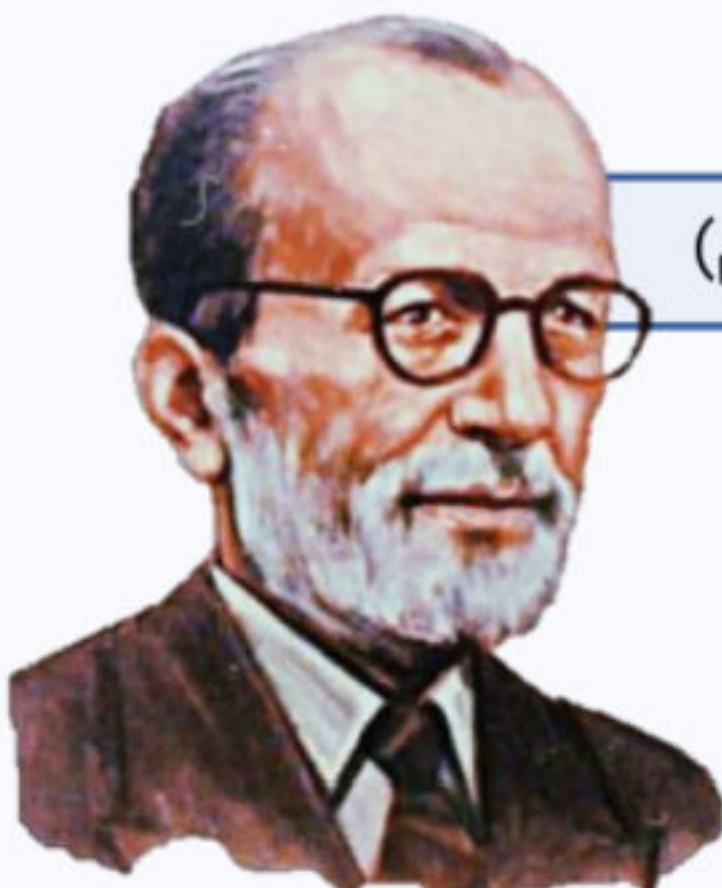

آزمون شبیه‌ساز نهایی درس: فارسی ۳	ساعت شروع:	تاریخ امتحان: خردادماه ۱۴۰۳	مدت امتحان: ۹۰ دقیقه
نام و نام خانوادگی:	رشته: همه رشته‌ها	پایه دوازدهم دوره دوم متوسطه	تعداد صفحات: ۲۳ صفحه
آزمون شبیه‌ساز امتحان نهایی			
ردیف	پاسخنامه	نمره	گروه آموزشی ماز

قلمرو زبانی (۷ نمره)

۰/۲۵	۱ مصحح شو: اندیشه و کربت بررسی دقیق‌تر: واژه‌ها در رابطه با معنای خود در جمله نمود می‌یابند. اندیشه و کربت در این دو مثال داده شده مترادف دارند؛ پس نمی‌توان حکم داد که واژه‌هایی چون «اندیشه» همواره در معنی «فکر» به کار روند. مثلاً: واژه «هنر» در مفهوم خاص معنی خاص خودش را دارد اما در مفهوم عام به معنی «علم، دانش، فضیلت، لیاقت، شایستگی» است. هنر خوار شد، جادویی ارجمند نهان راستی، آشکارا گزند (درس ۱۲، فارسی ۲) روش‌هایی برای پیدا کردن معنای واژه‌ها: معنای بسیاری از واژه‌ها را می‌توان از طریق ریشه‌یابی یا هم‌نشینی با واژه‌های دیگر در داخل بیت یا جمله فهمید؛ اما واژگانی نیز وجود دارند که با این روش‌ها نمی‌توان یا به سختی می‌توان به معنی‌شان پی برد. ♦ مانند: معنی «پایمرد» برای واژه «شفیع» بنابراین همان‌طور که قبلاً اشاره کرده‌ایم تسلط کامل بر لغت‌های واژه‌نامه بهترین راه برای کسب نمره کامل بخش لغت است. نقشه نهایی: یکی از پرسش‌های متداول در مبحث «واژه‌نامه» را باهم مرور می‌کنیم: ۱- برای واژه مشخص شده یک برابر معنایی یا معادل معنایی بیابید. ♦ اگر کوه آتش بود <u>بسترم</u> (خردادماه ۱۴۰۱) ♦ دستتان را بر چشم‌های درشتتان، <u>حمایل</u> کرده بودید. (شهریور ۱۴۰۱) ♦ به عنوان <u>ولیمه</u> کباب غاز صحیحی بدهد. (خردادماه ۱۴۰۱) ♦ همه نوری و سروری، همه <u>جودی</u> و جزایی (خرداد ۱۴۰۱) ۲- برای واژه مشخص شده یک «برابر معنایی» از بیت بعد از آن بیابید. ♦ <u>سریز</u> ملک عطا داد کردگار تو را (شهریور ۱۳۹۹) برکش ز سر این سپید معجر بنشین به یکی کبود اورنگ (شهریور ۱۳۹۹) بدو گفت بی‌تو نخواهم زمان نه اورنگ و تاج و نه گرز و کمان (دی ماه ۱۴۰۱)	۰/۲۵
۰/۲۵	۲ مصحح شو: تجريد (درس ۱۴، واژه‌نامه ۱۷۳) بررسی دقیق‌تر: تجريد: در لغت به معنای تنهایی گزیدن است. نقشه نهایی: برابر یا معادل معنایی، از جمله سؤالاتی است که در این قسمت (=معنی لغت) هزار گاهی طرح شده است.	۰/۲۵

۰/۲۵	۳	مصصح شو: مترادف: ۱- نیرنگ متضاد: ۱- یکرنگی ۲- دورویی ۳- ریاکاری (کارگاه متن پژوهی درس ۲ (واژه‌نامه صفحه ۱۶۶) (ذکر یک مورد کافی است) نقشه نهایی: به صورت سؤال دقت کنید. مانند این سوال و دقت به بخش «متضاد یا مترادف».						
۰/۲۵	۴	مصصح شو: مورد «پ» (درس ۹، واژه‌نامه صفحه ۱۷۱)						
۰/۵	۵	مصصح شو: بحر ✗ ← نادرست / بهر ✓ ← درست راهنمای مصصح: اگر پاسخ را درست نوشته باشد ولی واژه درست دیگری را غلط نوشته باشد، ۰/۲۵ کسر شود. ۷ درس، صفحه ۵۳) املا: مبحث املا در واقع در سه شکل خودنمایی می‌کند: <table border="1"><tr><td>گروه‌های شش‌گانه گزینش املائی (اهمیت املائی)</td><td>ا، ع، /، ا، ط، /، ا، ث، س، ص، /، ا، ح، ه، /، ا، ذ، ز، ض، ظ، /، غ، ق</td></tr><tr><td>کلمات هم آوا</td><td>صواب و ثواب / حیات و حیاط و...</td></tr><tr><td>رسم‌الخط (گروه‌های شش‌گانه گزینش املائی + ملاک و معیار ما در انتخاب و گزینش درست)</td><td>از راه دیدن شکل درست کلمه‌ها + از راه شناخت اشتقاق و هم‌خانواده بودن کلمه‌ها + از راه پی بردن به معنی کلمه‌ها در عبارت‌ها</td></tr></table> واژگان هم آوا: واژگان هم آوا، واژگانی هستند که تلفظ آن‌ها یکسان، اما املا و معنای آن‌ها متفاوت است. غذا: خوراک - غذا: جنگ و پیکار - قضا: تقدیر و سرنوشت (فارسی دهم، درس شانزدهم) صفیر: صدای بلند و تیز - صفیر: فرستاده، نماینده (فارسی یازدهم، درس پنجم) قربت: نزدیکی - غربت: دوری، تنهایی (فارسی دوازدهم، درس ۱ و ۱۰) مثال واژگانی مثل «ذلت و زلت»، «سلاح و صلاح»، «فراق و فراغ» و ... متشابه هستند؛ نه هم‌آوا.	گروه‌های شش‌گانه گزینش املائی (اهمیت املائی)	ا، ع، /، ا، ط، /، ا، ث، س، ص، /، ا، ح، ه، /، ا، ذ، ز، ض، ظ، /، غ، ق	کلمات هم آوا	صواب و ثواب / حیات و حیاط و...	رسم‌الخط (گروه‌های شش‌گانه گزینش املائی + ملاک و معیار ما در انتخاب و گزینش درست)	از راه دیدن شکل درست کلمه‌ها + از راه شناخت اشتقاق و هم‌خانواده بودن کلمه‌ها + از راه پی بردن به معنی کلمه‌ها در عبارت‌ها
گروه‌های شش‌گانه گزینش املائی (اهمیت املائی)	ا، ع، /، ا، ط، /، ا، ث، س، ص، /، ا، ح، ه، /، ا، ذ، ز، ض، ظ، /، غ، ق							
کلمات هم آوا	صواب و ثواب / حیات و حیاط و...							
رسم‌الخط (گروه‌های شش‌گانه گزینش املائی + ملاک و معیار ما در انتخاب و گزینش درست)	از راه دیدن شکل درست کلمه‌ها + از راه شناخت اشتقاق و هم‌خانواده بودن کلمه‌ها + از راه پی بردن به معنی کلمه‌ها در عبارت‌ها							

مغلوب: شکست خورده مقلوب: دگرگون شده	غذا: خوراک / غذا: جنگ و پیکار قضا: تقدیر و سرنوشت	قربت: نزدیکی غربت: دوری، تنهایی	حیات: زندگی حیاط: صحن خانه
اثاث: وسایل خانه اساس: پایه، بنیاد	صبا: بادی که از شمال شرق می وزد سبا: نام سرزمین بلقیس	منسوب: نسبت داده شده منصوب: به کاری گماشته شده، نصب شده	ارض: زمین عرض: پهنا
خوان: سفره، مرحله خان: رئیس	انتساب: نسبت دادن انتصاب: گماشتن، نصب کردن	ازار: شلوار عذار: چهره	قالب: شکل و هیئت غالب: چیره، برتر
بحر: دریا بهر: برای، بهره و نصیب	اشباح: سایه ها (جمع شبح) أشباح: همانندان (جمع شبه)	تبع: پیروی طبع: طبیعت، ذات، سرشت، چاپ	امل: آرزو عمل: کار
القا: آموختن الفا: لغو کردن	طوفان: باد و باران شدید توفان: توفنده و غران	عبا: بالاپوش إبا: امتناع، خودداری	امارت: فرمانروایی، امیری عمارت: ساختمان، آباد کردن
ثقت: اعتماد سقط: بی ارزش، نابود	ثمر: میوه سمر: افسانه	تهدید: ترساندن تحذیر: مرزبندی، تعیین حد و مرز	ستور: چهارپا سطور: جمع سطر
ثنا: ستایش سنا: نور و روشنی	حوزه: ناحیه حوضه: حوض (مربوط به آب است)	شخره: مسخره صخره: سنگ های بزرگ کوه	حول: اطراف هول: ترس و وحشت
سلاح: ابزار جنگ ضلاح: نیکی، مصلحت	جزر: پسروی آب دریا (متضاد مد) جزر: ریشه دوم عدد	خار: تیغ خوار: پست و کوچک	سور: جشن و شادی صور: شیپور، بوق
حایل: مانع هایل: ترسناک	خواستن: درخواست کردن، طلب کردن خاستن: برخاستن، بلند شدن	سورت: تند و تیزی و شدت صورت: چهره	خجر: سنگ هجر: دوری
خورد: بن ماضی خوردن خرد: کوچک	غدر: خیانت قدر: ارزش، نام سوره قرآن	حذر: دوری و پرهیز حضر: ماندن (متضاد سفر)	ذلت: خواری و پستی زلت: خطا و گناه، لغزش
غرض: منظور قرض: وام	حلال: مباح و جایز هلال: ماه اول برج	رسا: شیوا رثا: سوگواری	فراق: دوری فراق: آسودگی، آسایش
مأمور: فرمان بر معمور: آبادان، آباد شده	متبوع: پیروی شده مطبوع: خوشایند و خوب	مستور: پوشیده مسطور: نوشته شده	متاع: کالا مطاع: فرمانروا، اطاعت شده
محمل: مهد، کجاوه مهمل: بیهوده	منثور: پراکنده، نوشته شده به نثر منصور: پیروز، یاری شده	نغز: خوب و خوش نقض: شکستن، شکستن عهد و پیمان	آسار: رازها إصرار: پافشاری

مصصح شو:

مورد «پ»

بررسی دقیق تر:

واژه «کیمیاگر»، اهمیت املائی ندارد.

راهنمای مصصح: اگر برخی از پاسخ ها را درست نوشته باشد، ولی واژه یا واژه های درست دیگری را غلط نوشته باشد، به ازای هر غلط، ۰/۲۵ کسر شود.

نکته طلایی:

واژگانی که در زبان فارسی، اهمیت املائی دارند.

♦ واژگان عربی رایج در فارسی:

مانند (=رأی، رعد / تاجر، طالب / حامد، هاشم / ذاکر، زاهد، ضامن، ظالم / مغرور، مقدور)

♦ واژگانی که در خود، یک یا چند حرف از حروف شش گانه املائی را داشته باشد.

به عبارت دیگر، کلمه ای اهمیت املائی دارد که می تواند چند شکل مکتوب داشته باشد و باید شکل

صحیح آن را هنگام نوشتن انتخاب کرد.

نقشه نهایی:

♦ یکی از ویژگی های مهم آزمون های نهایی باید این باشد که بتواند دانش آموزان را بر اساس میزان تلاش و دقتشان دسته بندی کند. بنابراین طراحی طیف متنوعی از سؤالات ساده، متوسط، دشوار و بسیار دشوار از مشخصه های یک آزمون خوب است.

♦ نباید انتظار داشته باشید که بتوانید به همه یا بیشتر سؤالات آزمون های نهایی بدون چالش و دغدغه پاسخ دهید! با این توضیح یادآوری می کنیم که در بخش املا این طور نیست که املائی یک واژه به شکلی آمده باشد که نادرست بودن آن به اصطلاح «تابلو» باشد؛ بلکه از نکات و ترفندهای متنوعی استفاده می شود.

مصصح شو:

مورد «ب» - یا مأوج ✗ ← نادرست / معوج ✓ ← درست

مصصح شو:

خار ✗ ← نادرست / خوار ✓ ← درست (۰/۲۵)
ذاد ✗ ← نادرست / زاد ✓ ← درست (۰/۲۵)

نکته طلایی:

- واژه‌های هم آوا، در معنی و املا بسیار مهم هستند، گاهی در شکل و گاهی در حرف یا حروفی باهم اختلاف دارند.
خار، خوار / غربت، قربت، قریب، غریب / روان، روان
- یادگیری واژه‌های هم آوا، هم چون «علم / آلم در جمله یا در گروه کلمه (ترادف / تضاد / ترکیب عطفی: معطوف عالی و معطوف) باید صورت گیرد.
- واژه‌هایی که از نظر شکل و نوشتار (= صورت مکتوب) و گفتار (= ملفوظ) یکسان هستند، بسیار مهم هستند.
خصوصاً به شکل جناس تام یا همسان در آرایه‌های ادبی؛ مانند: روان: روح
- واژه‌هایی با تلفظ مشترک، ولی با معناها و کاربردهای جداگانه‌ای که نمی‌توان آنها را به جای هم به کار برد.
(= واژه‌هایی که از نظر نوشتاری متفاوت ولی از نظر گفتاری دارای تلفظ یکسان هستند)
مانند: (اسیر، عسیر، اثیر) / (طین، تین)

مصصح شو:

الف) مصراع دوم «درد هر کس» (۰/۲۵) - هر: صفت مضاف الیه (۰/۲۵)

ب) حرف «را» در مصراع اول: حرف اضافه (به، تو را، به تو) و یا در مصراع دوم: نشانه مفعول (۰/۲۵)

پ) در حقیقت: قید (در حقیقت، حقیقتاً / به ناچار، ناچاراً) (۰/۲۵)
(بیت از کارگاه متن پژوهی درس ۵)

نکته طلایی:

سوالات مربوط به وابسته‌های وابسته و تشخیص نوع و رسم نمودار آن‌ها از ثابت‌ترین سوالات آزمون‌های فارسی پایه دوازدهم هستند.

نقشه نهایی:

- معروف است که در تشخیص وابسته‌های وابسته، اولین شرط این است که گروه اسمی حداقل از سه واژه تشکیل شده باشد؛ اما به خاطر داشته باشید که این شرط، شرط لازم است؛ نه کافی! چون اولاً هر گروهی که از سه واژه تشکیل شده باشد اینطور نیست که حتماً دارای وابسته وابسته است، ثانیاً برخی از گروه‌های اسمی شاید در ظاهر کمتر از سه واژه داشته باشند، اما ممکن است در واقع از سه واژه تشکیل شده باشند.
مانند: گروه‌های اسمی که در آن‌ها ضمیر متصل وجود دارد.

- برای پاسخ‌دهی به سؤالاتی که پاسخ آن‌ها دو قسمتی است، راه درست این است که نخست به یک قسمت پاسخ دهید و سپس در صدد پاسخگویی به قسمت دیگر برآیید. مثلاً در سؤال فوق، نخست وابسته‌های پیشین را استخراج کنید و سپس به سراغ وابسته‌های پسین بروید.

- پاسخ دادن به سؤالات شمارشی بسیار حساس و دشوار است؛ چرا که در صورت کوچک‌ترین سهل‌انگاری، به پاسختان هیچ نمره‌ای تعلق نمی‌گیرد؛ بنابراین اولاً در پاسخ دادن به این گونه از سؤالات دقت مضاعف داشته باشید، ثانیاً تا از درست بودن پاسختان مطمئن نشدید آن را ننویسید.

گروه کلمه (گروه واژه):

مثال	طریقه ساخت کلمه (گروه واژه)
نقض غرض	مضاف یا هسته + نقش نمای اضافه « / ی » + مضاف‌الیه
سخن نغز	موصوف یا هسته + نقش نمای اضافه « / ی » + صفت بیانی
عصیان و سرکشی / صحت و سقم	ترادف یا تضاد (معطوف‌علیه یا هسته + حرف عطف «و» + معطوف

وابسته های پیشین
غیر وصفی

وابسته های پیشین
وصفی

- صفت اشاره: این و آن، همین و همان
- مثال: این دفتر، آن خودکار، همین میز، همان کتاب
- صفت پرسشی: کدام، کدامین، چند، چه
- مثال: کدام کتاب؟، کدامین گناه، چند مداد؟، چه درسی؟
- صفت مبهم: هر، هیچ، همه، همه، فلان، بهمان، چند
- مثال: هر گل، هیچ کس، همه جا، همه مکان ها، فلان درس، چند کتاب
- صفت عالی: با پسوند «ترین»
- مثال: بهترین لباس، ممتاز ترین نظر
- صفت تعجبی: عجب و چه + اسم نکره (اسم + مصوت/ی = ای)
- مثال: عجب کتابی!، چه رودخانه ای!، عجب کاری، چه گلی
- صفت شمارشی: که خود دو نوع هستند: ۱- شمارشی اصلی ۲- شمارشی ترتیبی
- صفت های شمارشی اصلی، همان اعداد هستند. مثل: یک، دو، سه و...
- صفت های شمارشی ترتیبی اول: صفت هایی که پسوند ۱ مین دارند و قبل از هسته قرار می گیرند.
- مثال: دومین روز، سومین دلیل
- صفت های شمارشی ترتیبی دوم: صفت هایی که پسوند ۲ م دارند که پس از هسته می آیند.
- مثال: روز نخست، کتاب سوم

وابسته های پیشین: معمولاً صفت ها و یا القابی هستند که قبل از اسم می نشینند.

وابسته های پسین
غیر وصفی

وابسته های پسین
وصفی

- مثال: روز میلاد، روی ماه، دوستم
- صفت ترتیبی با پسوند ۱ م
- مثال: کلاس چهارم، روز آخر
- صفت بیانی: خوب، دیدنی، بلورین، خفته، پاکدل
- مثال: روز خوب

وابسته های پسین: گاهی وابسته ها پس از هسته گروه اسمی قرار می گیرند و توضیح بیشتری در مورد آن می دهند که در این صورت وابسته های پسین هستند.

- ممیز: برای شمارش تعداد یا اندازه، وزن موصوف (هسته)، میان صفت شمارشی (عدد) و موصوف (معدود) آن، اسمی می آید که وابسته عدد است و ممیز نام دارد.
- سه دستگاه اتومبیل / چهار واحد آپارتمان / سه شاخه گل / سه ماه دلتنگی / دو قاشق عسل / یک گالن شیر
- مضاف الیه مضاف الیه: اسم + نقش نمای اضافه + اسم / ضمیر / صفت جانشین اسم
- خانه همسایه ما / قدرت قلم نویسنده
- صفت مضاف الیه: الف) اسم + نقش نمای اضافه + اسم + نقش نمای اضافه + صفت بیانی ب) اسم + نقش نمای اضافه + صفت غیربیانی (صفت پیشین) + اسم
- الف) شاگرد پایه دوازدهم ب) اسیر همان فرد
- صفت صفت: اسم + نقش نمای اضافه + صفت بیانی (معمولاً رنگ) + نقش نمای اضافه + صفت بیانی (معمولاً رنگ)
- لباس آبی آسمانی / انسان موفق واقعی / انسان موفق ظاهری
- قید صفت: قیدی که در بین یک ترکیب وصفی (هسته و صفت) بیاید.
- جاده بسیار پرپیچ / هوای نه چندان پاک / جاده بسیار خطرناک / چاقوی خیلی تیز / آسمان همیشه آبی / کشتی زود به گل نشسته

هر یک از وابسته های هسته نیز می توانند همراه خود وابسته هایی بگیرند. در این صورت به آنها وابسته های وابسته گوئیم.

گاهی در متون تاریخی به جمله‌هایی برخورد می‌نماییم که در آن‌ها «را» به کار رفته است، در حالی که کلمه‌ای که «را» بعد از آن قرار گرفته، مفعول نیست.

مثال: بو نصر را گفتم. / او را نام آتشک است.

الف) «را» نشانه مفعول:

♦ جهاندار سودابه را پیش خواند / همی با سیاوش به گفتن نشانند

ب) «را» در معنای حرف اضافه «به» «برای» (واژه قبل از «را» متمم است.)

♦ حرف «را» در معنای «به»: گفت: بونصر را (به بونصر) بگوی که امروز درستم.

♦ «را» در معنای «برای»: و در هر سفری ما را (برای ما) از این بیارند تا صدقه‌ای که خواهیم کرد...

ج) «را» فک اضافه یا بدل از کسره (اضافه گسسته):

♦ گاهی «را» میان مضاف و مضاف‌الیه جدایی می‌اندازد و به جای کسره (نقش‌نمای اضافه) بعد از مضاف‌الیه قرار می‌گیرد. در این حالت معمولاً ابتدا مضاف‌الیه همراه «را» ذکر می‌شود و بعد از آن مضاف می‌آید. این نوع «را» در متون و اشعار کهن به فراوانی دیده می‌شود و امروزه هم از آن در شعر و نثر استفاده می‌کنند.

♦ مرا اوج عزت در افلاک توست به چشمان من کیمیا خاک توست

یعنی اوج عزت من در افلاک تو است. «را» در این مصراع بعد از مضاف‌الیه (من) قرار گرفته و آن را از

اوج عزت (مضاف) جدا کرده است. مرا اوج عزت = اوج عزت من

د) نشانه را همراه با «مر» («مر» به جهت تأکید):

♦ ز عمر بهره همین است مر مرا که به شعر

♦ در بیت بالا «را» همراه با «مر» فک اضافه است. (بهره من)

معمولاً توضیحی نظیر مفهوم «حالت، زمان، مکان، تردید، یقین، تکرار و ...» را به جمله می‌افزاید

جزئی از گزاره است که قبل یا بعد از نهاد می‌آید

درباره فعل جمله یا کل موضوع توضیح می‌دهد و حذف آن، نقصی در ساختار دستوری جمله ایجاد نمی‌کند

تعریفی دیگر: قید، مقدار صفت / مسند / فعل / و قید دیگر را نشان می‌دهد

قید

امروز به کتابخانه ملی می‌روم.

ز آتش هم کمی سوزنده‌تر شد.

طبیعت، زیبا آفریده شده است.

مثال:

گزینۀ «ت»

بررسی دقیق‌تر:

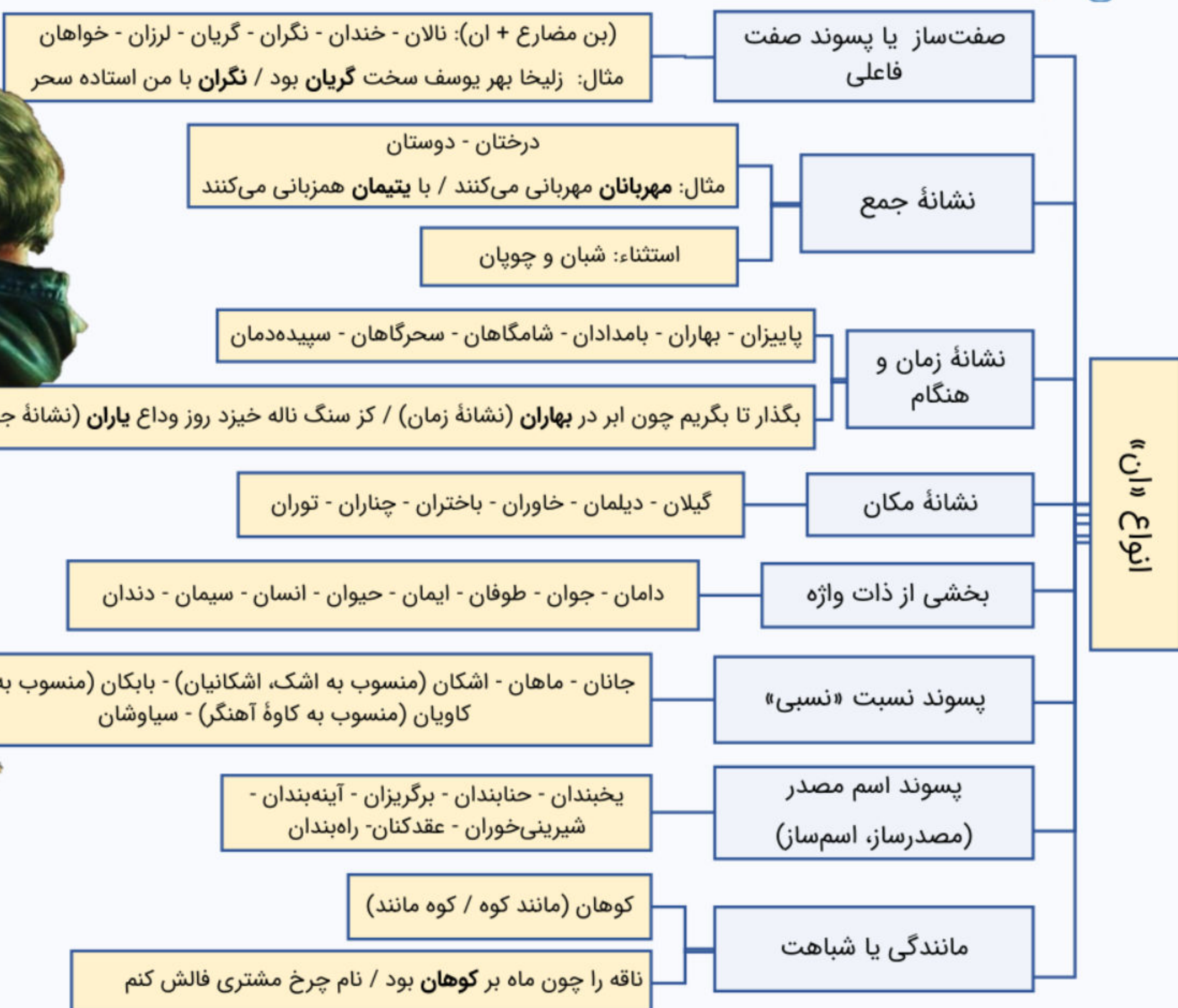
«ان» در مورد «ت»: پسوند مکان: هاماوران ← هاماور + ان (سرزمین غرب ایران، یمن)

بررسی دیگر گزینه‌ها:

الف «درختان»، ب «عالمیان» و پ «ستوران» ← نشانه جمع

نقشه نهایی:

بحث انواع «ان» یک پای ثابت سوالات نهایی است.

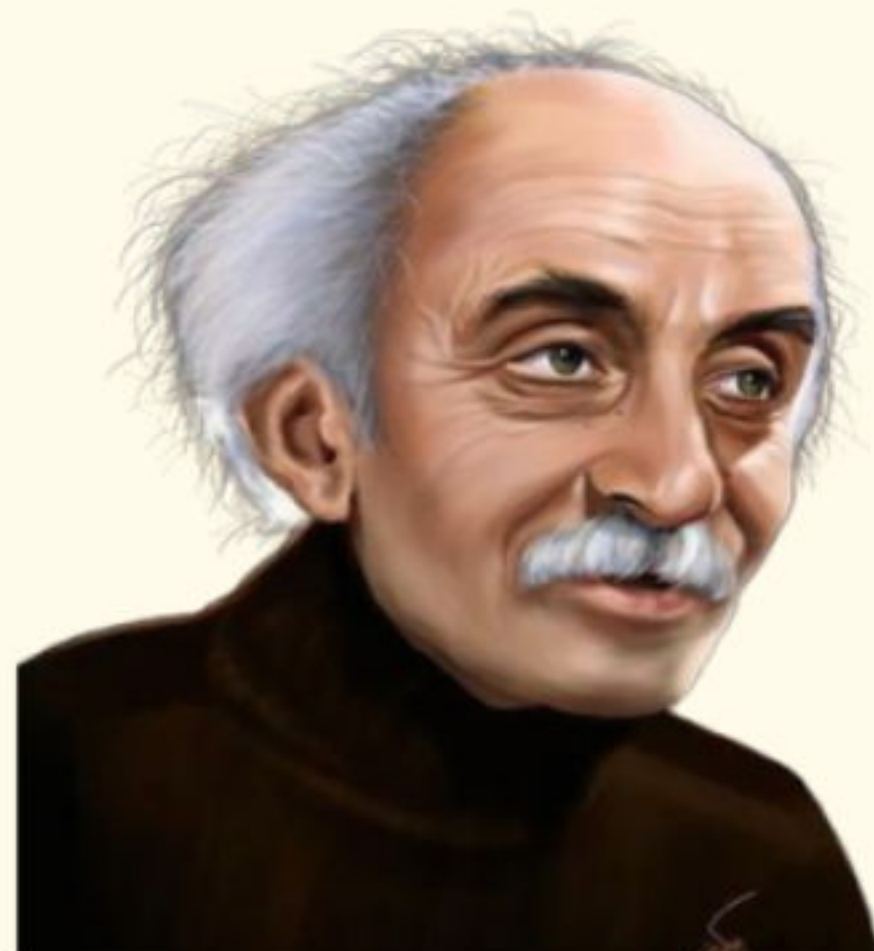

۱

لطف کن لطف (۰/۲۵) - تکرار (۰/۲۵) - در جمله پایه (یا هسته) (۰/۵)

نکات طلایی:

نقش تبعی از نوع تکرار

- ♦ اگر قصد گوینده تأکید بر کلمه‌ای باشد، می‌تواند آن را در یک جمله تکرار کند.
- در این صورت واژه‌ای که تکرار شده، باید در نوع و نقش دستوری (نهادی / مفعولی / مسندی / متممی) تابع واژه تکرار شده باشد. اگر از نظر نقش متفاوت باشند، تکرار محسوب نمی‌شود.
- ♦ تکرار نقطه مقابل حذف است و به قصد تأکید می‌آید.
- در فقره پیشین من مقصر بودم من. (تکرار نقش نهاد)
- ♦ تکرار باید در یک جمله باشد. اگر کلمه‌ای در جمله بعد تکرار شود، نقش تبعی «تکرار» نخواهد بود.
- مولانا در آن حال، غزلی سرود و این، آخرین غزلی است که مولانا سرود.
- کلمه «مولانا / غزلی» هر یک دو بار تکرار شده است، اما چون در دو جمله قرار گرفته نقش تبعی از نوع (تکرار) محسوب نمی‌شود.

۱۱

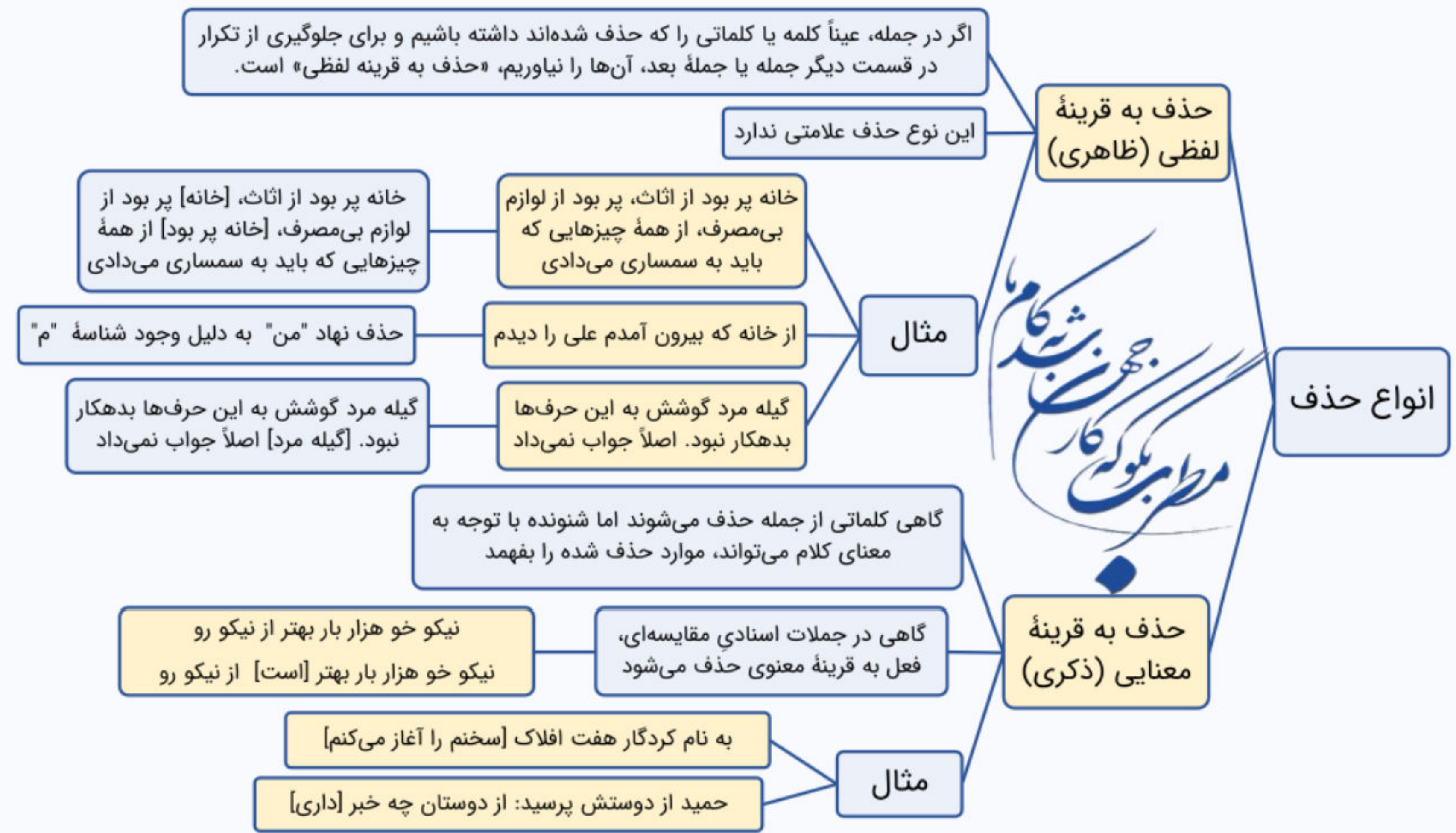
مصحح شو:

قرینه لفظی (۰/۵) من آب و دانه [به دست می‌دهم]

(بند برگرفته از کارگاه متن پژوهی درس ۱۰)

حذف و انواع آن:

گاهی، کلمه یا کلماتی از جمله حذف می‌شوند اما شنونده از طریق دیگر کلمات جمله، آن را در می‌یابد:

پرتکرارترین موارد حذف به قرینه معنوی:

ز، زهی، دست مریزاد، مرحبا	شبه جمله‌ها (صوت و منادا)
- هر چه ارزان‌تر [است] بهتر [است] - چه بهتر [است] که شما این کار مهم را بر عهده بگیرید. - از گرسنگی مردن، به [است] که به نان ...	حذف فعل اسنادی در جمله مرکب (مسند = صفت برتر)
به سلامت [بروید] / بسیار خوب [است] / به جان شما [قسم می‌خورم]	حذف فعل در جملات استثنایی پرتکرار

نکته طلایی:

«قید» از ارکان اصلی جمله به حساب نمی‌آید.

نقشه نهایی:

بحث این سوال در قسمت قلمرو زبانی کارگاه متن پژوهی آمده است و منظور از ارکان جمله «نهاد، مفعول، متمم، مسند و فعل» است. به خاطر داشته باشید که مباحث دستور و آرایه‌های ادبی غالباً از مباحثی که در بخش قلمرو زبانی کارگاه متن پژوهی آمده، طراحی می‌شوند. البته مثال‌ها و نمونه‌ها معمولاً همان مثال‌ها و نمونه‌هایی نیستند که در کارگاه متن پژوهی آمده است و عمدتاً از جاهای دیگر کتاب، به ویژه سه قسمت شعرخوانی، روان‌خوانی و گنج حکمت انتخاب می‌شوند.

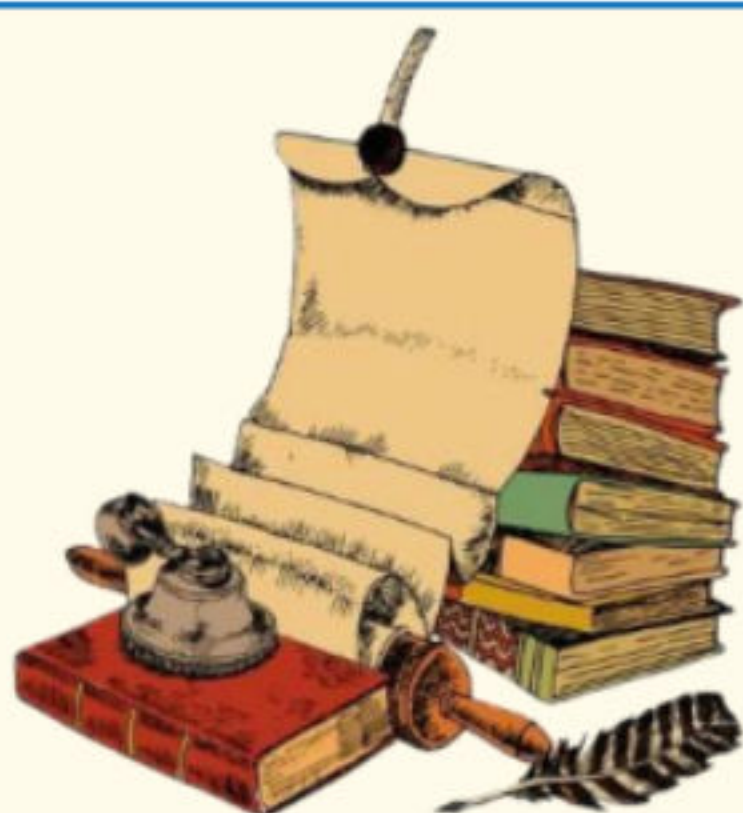

نکته طلایی:

(به شمار آورد / به حساب آورد) مترادف «پنداشت» هستند و جمله با مفعول و مسند می‌سازند.
در حالی که (به شمار رفت / به شمار آمد / محسوب شد) جمله با مسند می‌سازند.

نکته طلایی:

❖ فعل‌های «است» و «بود»، اگر به معنی «وجود داشتن» باشند، اسنادی نیستند. مانند:

در جیبم خودکار است. ← فعل غیر اسنادی: وجود دارد

آدم در نقشه‌اش نبود و بهتر که نبود ← هر دو غیر اسنادی در معنی: وجود داشتن

❖ فعل «شد» اگر به معنی «رفتن» یا «سپری شدن» باشد، اسنادی نیست. مانند:

بشد تیز رهام با خود و گیر ← فعل غیر اسنادی: رفت

دل بر دلدار رفت، جان بر جانانه شد ← فعل غیر اسنادی: رفت

❖ فعل‌های «گشت» و «گردید» اگر در معنی «جست‌وجو کردن/چرخیدن» باشند اسنادی نیستند. مانند:

او در بازار گشت ← غیر اسنادی

❖ اگر قبل از فعل‌های «است»، «بود» و «شد» بن ماضی + ه بیاید، معمولاً فعل کمکی هستند، نه اسنادی. مانند:

خریده بود / خورده است / دوخته شد ← فعل کمکی نه اسنادی.

❖ باد و «مباد» (فعل دعایی از مصدر «بودن») فعل اسنادی هستند. مانند:

پرورده عشق شد سرشتم جز عشق مباد سرنوشتم ← مسند: جز عشق

❖ اگر یک فعل اسنادی در معنی غیر اسنادی به کار رود، مسند نمی‌گیرد و اگر یک فعل غیر اسنادی در معنی

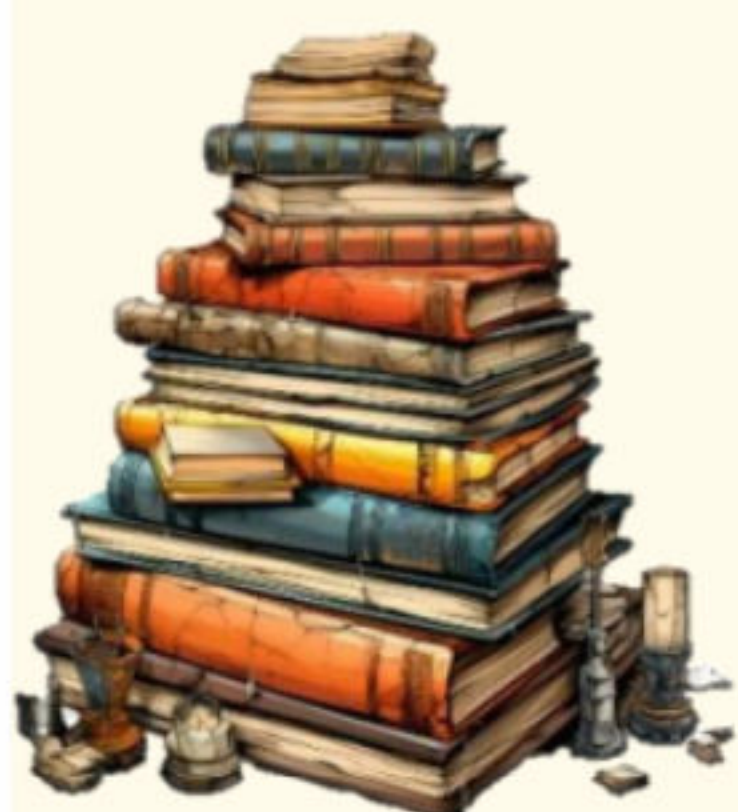
اسنادی به کار رود مسند نیاز دارد. مانند:

شب شد (غیر اسنادی: فرا رسید) دعا شد (غیر اسنادی: اتفاق افتاد)

تمام خانه را گشتم (غیر اسنادی: بررسی کردم) چرخ زندگی‌ام می‌گردد (غیر اسنادی: می‌چرخد)

پزشکان از درمان درد او عاجز آمدند (شدند: اسنادی) قطره باران ما گوهر یکدانه شد (فعل اسنادی)

دل بر دلدار رفت، جان بر جانانه شد (فعل غیر اسنادی: رفت)

۰/۲۵

۱۴

مصحح شو:

گزینه «پ» (۰/۲۵)

بررسی دقیق‌تر:

در مورد «پ»، فقط واو عطف (واو بین دو واژه با یک نقش دستوری ثابت) در ترکیب «یال و چشم» مشهود است.

انواع «و»

۰/۵	۱۵	مصصح شو: الف) نیست ← غیر اسنادی (وجود ندارد) (۰/۲۵) ب) زد: اتفاق افتاد، شد (۰/۲۵) (درس ۱۶)
قلمرو ادبی (۵ نمره)		
۰/۲۵	۱۶	مصصح شو: محمد بهمن بیگی (۰/۲۵) (صفحه ۸۱)
۰/۵	۱۷	مصصح شو: الف) درست (۰/۲۵) بررسی دقیق تر: «دری به خانه خورشید» از ← سلمان هراتی است. نقشه نهایی: ❖ سؤالات این بخش عمدتاً نام نویسنده و اثر است که در پایان درس‌ها آمده است و تفاوتی هم نمی‌کند که این درس‌ها ستایش باشند یا نیایش یا درس اصلی یا سه بخش روان‌خوانی، شعرخوانی و گنج حکمت. البته غیر از نام نویسنده و اثر، ممکن است از این موارد هم سوال طراحی شود: ۱- نام نویسنده یا اثر که در داخل متن درس‌ها یا کارگاه متن‌پژوهی آمده است. ۲- از صورت سؤالات کارگاه متن‌پژوهی که در آنها درباره تاریخ ادبیات مطلبی آمده باشد. ۳- نام مترجم یا اطلاعات دیگری که در کنار نام نویسنده و اثرش هست. ۴- نام نویسنده شعرها و درس‌های معروف مثل «در امواج سند» و ... ۵- نظم یا نثر بودن اثر. ۶- نوع ادبی درس‌ها (تعلیمی - غنایی - حماسی - نمایشی - پایداری و ...).
۰/۲۵	۱۸	مصصح شو: پابلو نرودا نقشه نهایی: ❖ بهتر است برای راحتی خود در مورد آموختن تاریخ ادبیات کتاب فارسی، از قبل، جدولی با چند ستون رسم کنید و نام مؤلف (شاعر / نویسنده / مترجم) در یک ستون و نام اثر در ستون دیگر و احیاناً ستونی دیگر با عنوان توضیحات قرار دهید. ❖ از مطالبی که در کارگاه‌های متن‌پژوهی یا داخل متن درس می‌تواند به عنوان «تاریخ ادبیات» تعبیر نمود، غفلت نکنیم. ❖ کل مطالب تاریخ ادبیات هر پایه را می‌توان در یک صفحه جمع‌آوری کرد و از آنجا که این مبحث نیز مانند مباحث لغت و شعرخوانی یک نمره دارد، با یک مقایسه و حساب سرانگشتی به نظر می‌رسد که یادگیری این مبحث باید در اولویت قرار گیرد.
۰/۲۵	۱۹	مصصح شو: آورده مرگ، گرم به آغوش تو پناه نقشه نهایی: ❖ این تیپ، معروف‌ترین نوع سؤالات شعرخوانی (شعر حفظی) است؛ که در آن یک مصراع را می‌دهند و شما باید مصراع دیگر را بنویسید. به خاطر داشته باشید که اگر کلماتی را جا بیندازید یا اشتباه بنویسید به همان نسبت از شما نمره کسر خواهد شد. ❖ همان‌طور که در توضیح سؤال قبلی گفتیم، سؤالات حفظ شعر فقط از سه یا چهار شعر حفظی کتاب درسی که روی آنها واژه «شعرخوانی» نوشته شده، طراحی می‌شوند و اگر شما این شعرها را در طول سال تحصیلی حفظ و در شب امتحان مرور و تمرین کنید، هر مدل سوالی که طراحان طرح کنند، به راحتی از پس پاسخگویی به آن بخواهید آمد!

۲۰	مصباح شو: مورد «۲» (۰/۲۵) - تنیده یاد تو در تار و پودم، میهن ای میهن! نقشه نهایی: از هشت قسمت یا موضوع کتاب‌های فارسی که در آزمون‌ها از آن‌ها سوال طراحی می‌شود، بخش «حفظ شعر» (شعرخوانی) تنها قسمتی است که جای سوالات آن کاملاً مشخص است؛ بنابراین پیشاپیش این شعرها را حفظ کنید و یک نمره آن‌ها را برای خودتان ذخیره نمایید. به خاطر داشته باشید که موکول کردن این مهم به شب امتحان باعث افزایش فشار عصبی و تلف شدن وقت مطالعه شما خواهد شد. در سال‌های گذشته در نوبت دوم و شهریور فقط از دو شعرخوانی نوبت دوم سوال طراحی می‌شد؛ اما امسال هر چهار شعر حفظی کتاب می‌تواند منبع سؤالات حفظ شعر باشد و لازم است دانش‌آموزان هر چهار شعر را حفظ کند. 	۰/۲۵
۲۱	مصباح شو: الف) مورد «۱» (۰/۲۵) ب) مورد «۲» (۰/۲۵)	۰/۵
۲۲	مصباح شو: ۱- اسلوب معادله (ذکر دو مورد کافی است، هر مورد ۰/۲۵) ۲- استعاره ۳- تشخیص ۴- کنایه (کارگاه متن‌پژوهی درس ۶) آرایه اسلوب معادله مفهوم مثال شروط اصلی اسلوب معادله بیان مطلبی در دو عبارت مستقل، به نحوی که یکی از طرفین معادلی برای تأیید عبارت دیگر باشد؛ چنان که زیبایی‌آفرینی آن بر پایه شباهت باشد معمولاً مفهومی ذهنی، در یک مصراع یا بیت و مفهومی محسوس، در مصراع دیگر برای تأیید آن می‌آید. (مفهومی یکسان با دو شیوه بیان) هرگاه در بیتی، شاعر بخواهد مصراعی را در حکم مصداقی برای مصراع دیگر بیاورد، به طوری که بتوان جای دو مصراع را عوض کرد یا میان آن دو علامت «=» گذاشت. این ارتباط بر پایه تشبیه است. معمولاً ابتدا مصراع دوم و سپس مصراع اول، معنی می‌شود و میان دو مصراع در هنگام معنی کردن، واژه از عبارت «همان‌طوری‌که» ذکر می‌شود مستمع صاحب سخن را بر سر کار آورد / غنچه خاموش، بلبل را به گفتار آورد «صائب» در این بیت، مصراع دوم در حکم مصداقی برای مصراع اول است؛ به گونه‌ای که می‌توان جای دو مصراع را عوض کرد؛ در واقع شاعر بر پایه شباهت بین دو مصراع، ارتباط معنایی برقرار کرده است یک مصراع حکم کلی و مصراع دیگر مثال بین دو مصراع ربط دستوری یا حرف وابسته‌ساز (که / تا / و...) نباشد یا مصراع دوم ادامه معنای مصراع اول نباشد (حداقل یک مثال برای یک منظور در دو مصراع یافت شود). بین دو مصراع رابطه شباهت (=همان‌طورکه/ هم‌چنانکه) معنی‌دار وجود داشته باشد	۰/۵
نقشه نهایی: «اسلوب معادله» یکی از سؤالات پرتکرار در مبحث آرایه‌های ادبی آزمون‌های نهایی و حتی کنکور سراسری بوده است.		

مفهوم

نسبت دادن حالات و رفتار انسانی به غیر انسان

مثال

خوابیدن مرداب

حسرت نبرم به خواب آن مرداب
کارام درون دشت شب خفته است

پای داشتن و پیر بودن جهان

پای گردون پیر بشکستی

چشمه و موج کسی را می‌شناسند

چشمه‌های خروشان تو را می‌شناسند
موج‌های پریشان تو را می‌شناسند

«تنهایی» مثل انسان صورت دارد و...

گاه تنهایی صورتش را به پس پنجره می‌چسبانید

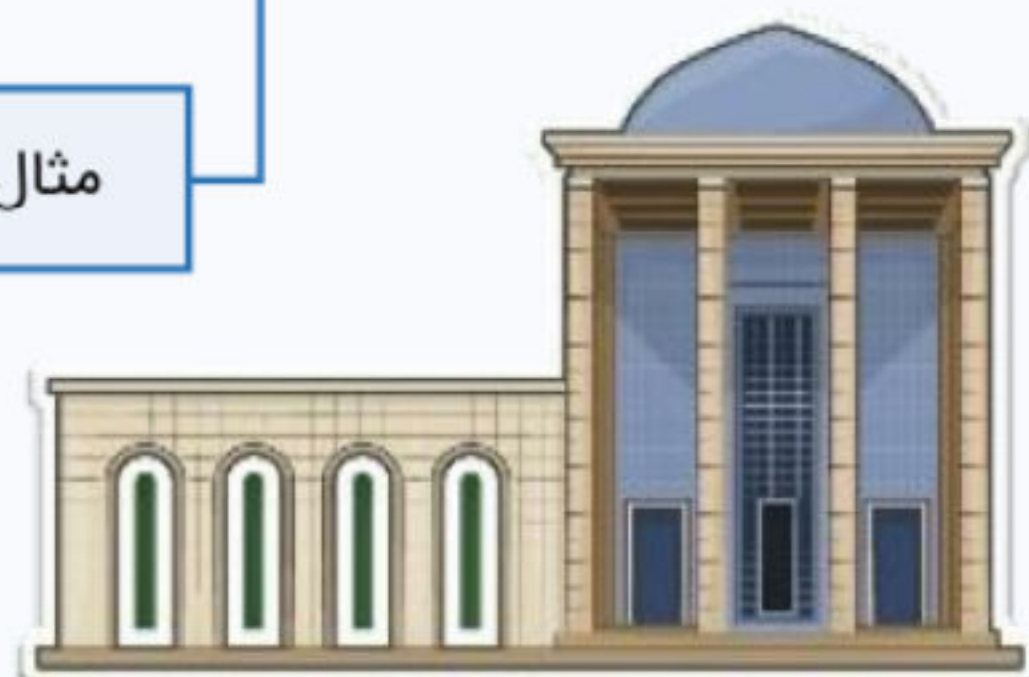
تشخیص

اگر در معنای اصلی به کار رفته باشد، تشخیص است

اگر در معنی غیر اصلی به کار رفته باشد، استعاره (مصرحه) خواهد بود

اگر یک غیرانسان (اشیا و جانوران) مخاطب قرار بگیرد

مثال

تشخیص

ای سرو پای بسته به آزادگی مناز

ای نسیم سحر آرامگه یار کجاست؟

ای گل چو آمدی ز زمین گو چگونه‌اند؟

صبا، ای کاش می‌گفتی بدان آهوی مشکین مو

استعاره

ای غنچه خندان چرا خون در دل ما می‌کنی؟

تشخیص ندارد - غنچه خندان استعاره از معشوق

استعاره و تشخیص

آبروی فقر

چشم خرد

باغ سلام می‌کند

سرو قیام می‌کند

شیرازه زندگی

بنیاد جهل

گوشه وجدان

آسمان تعطیل است

استعاره بدون تشخیص

هر تشخیصی استعاره هم است؛ ولی هر استعاره‌ای تشخیص نیست

بجز زلاله
محمود ما
فخر المومنین

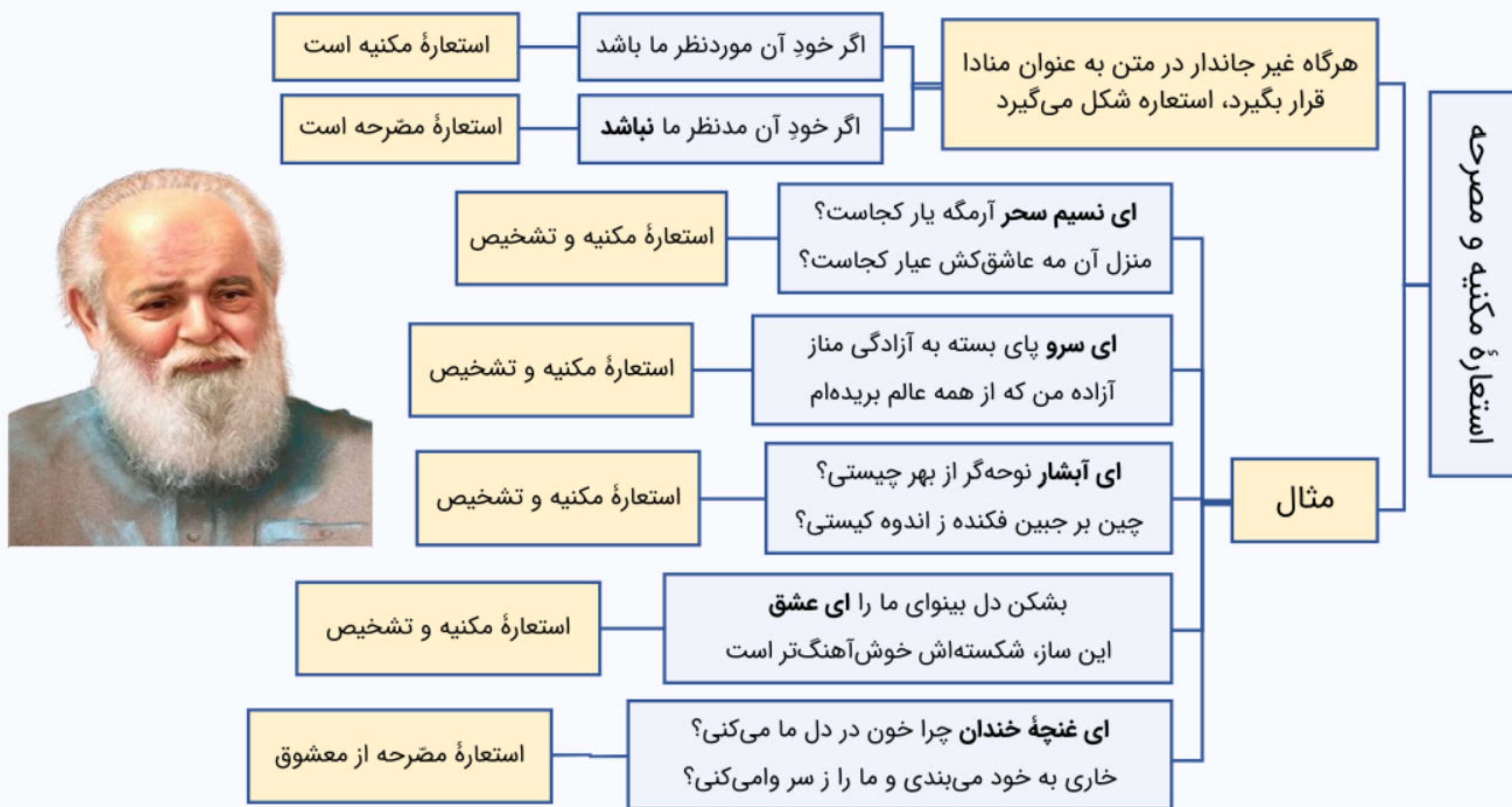
نکته طلایی:

مثال‌هایی از کاربرد «تشخیص» در منابع درسی:

- ♦ چون بگشایم ز سر مو شکن / ماه ببیند رخ خود را به من (فارسی دهم)
- ← سر و مو داشتن چشمه / رخ داشتن و دیدن ماه
- ♦ در حضيض هم می‌توان عزیز بود / از گودال پیرس. (فارسی دهم) ← از گودال پیرس
- ♦ مردنی چنان / غبطه بزرگ زندگانی شد (فارسی دهم) ← غبطه خوردن زندگانی
- ♦ تو تنها تر از شجاعت / در گوشه روشن وجدان تاریخ ایستاده‌ای (فارسی دهم) ← وجدان داشتن تاریخ
- ♦ صداقت / شیرین‌ترین لبخند / بر لبان اراده توست (فارسی دهم) ← لب داشتن اراده
- ♦ به هنگام تماشا / کلاه از سر کودک عقل می‌افتد. (فارسی دهم) ← کودک بودن و سر داشتن عقل
- ♦ ای کشتی‌های صیادی که مقاومت پیشه کرده‌اید (فارسی دهم) ← مخاطب واقع شدن و مقاومت کردن کشتی‌های صیادی
- ♦ گنج با واپسین رمق‌هایش، زیر سقفی از دود و غبار نفس می‌کشد. (فارسی یازدهم)
- ← رمق داشتن و نفس کشیدن شهر گنج
- ♦ قفقاز زخم‌خورده و ستم‌دیده، نگاه منتظر و یاری‌جویش را به جنوب دوخته بود. (فارسی یازدهم)
- ← نسبت دادن ویژگی‌های زخم‌خورده و ستم‌دیده و نگاه منتظر و یاری‌جو داشتن برای قفقاز
- ♦ بید مجنون در تمام عمر سربالا نکرد / حاصل بی‌حاصلی نبود به جز شرمندگی (فارسی یازدهم)
- ← سر داشتن و شرمندگی بید مجنون
- ♦ از شعله / به خاطر روشنایی‌اش / سپاسگزاری کن، / اقا چراغدان را هم / که همیشه صبورانه در سایه می‌ایستد / از یاد مبر (فارسی یازدهم)
- ← سپاسگزاری از شعله / صبور بودن چراغدان

استعاره مکنیه و مصرحه:

این مطلب برای دانش‌آموزان رشته‌های تجربی و ریاضی، صرفاً برای یادگیری بیشتر و روشی برای شناخت وجود استعاره در یک متن است.

استعاره مصرحه و ضمائر شخصی:

- ♦ یکی از مواردی که در تشخیص استعاره مصرحه بسیار کارگشا است، ضمائر شخصی هستند، که همراه مشبه‌به‌های مشهور می‌آید.
مثال: لعلت، نرگش و ...
بسیار بعید است که واقعاً لعل متعلق به کسی یا گل نرگس کسی، منظور باشد.
- ♦ گاهی اوقات در ابیات یک تشبیه وجود دارد و در همان بیت مشبه‌به بدون مشبه دوباره تکرار می‌شود که استعاره مصرحه ساخته می‌شود.
مثال: «بر کن ز بن این بنا که باید / از ریشه بنای ظلم برکنند»
در این بیت «بنای ظلم» اضافه تشبیهی است و به تبع آن «بنا» در مصراع اول استعاره مصرحه از ظلم است.

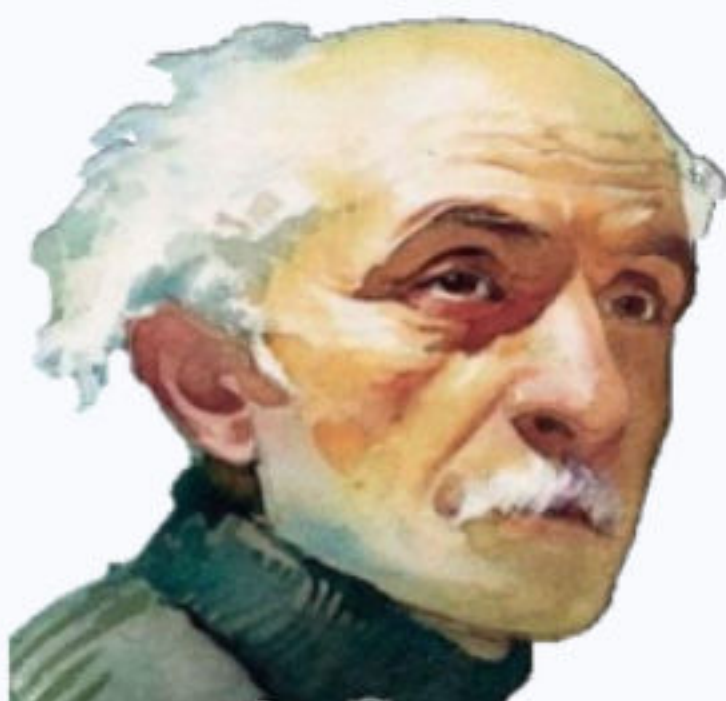
نکات طلایی:

۱) کنایه‌ها اغلب از چند واژه تشکیل می‌شوند که می‌توان آن‌ها را به شکل مصدری بیان کرد:

دست به جیب بودن	آب در هاون کوبیدن	پشت دست را داغ کردن	چند مرده حلاج بودن
کمر بستن	دل بستن	سپر انداختن	بور شدن
چشم به راه بودن	بازار شکستن	موی شکافتن	دامن‌کشان بر زمین راه رفتن
دسته گل به آب دادن	دست و پای خود را گم کردن	تنگدست بودن	افسارگسیخته بودن
سماق مکیدن	آب به غربال بردن		

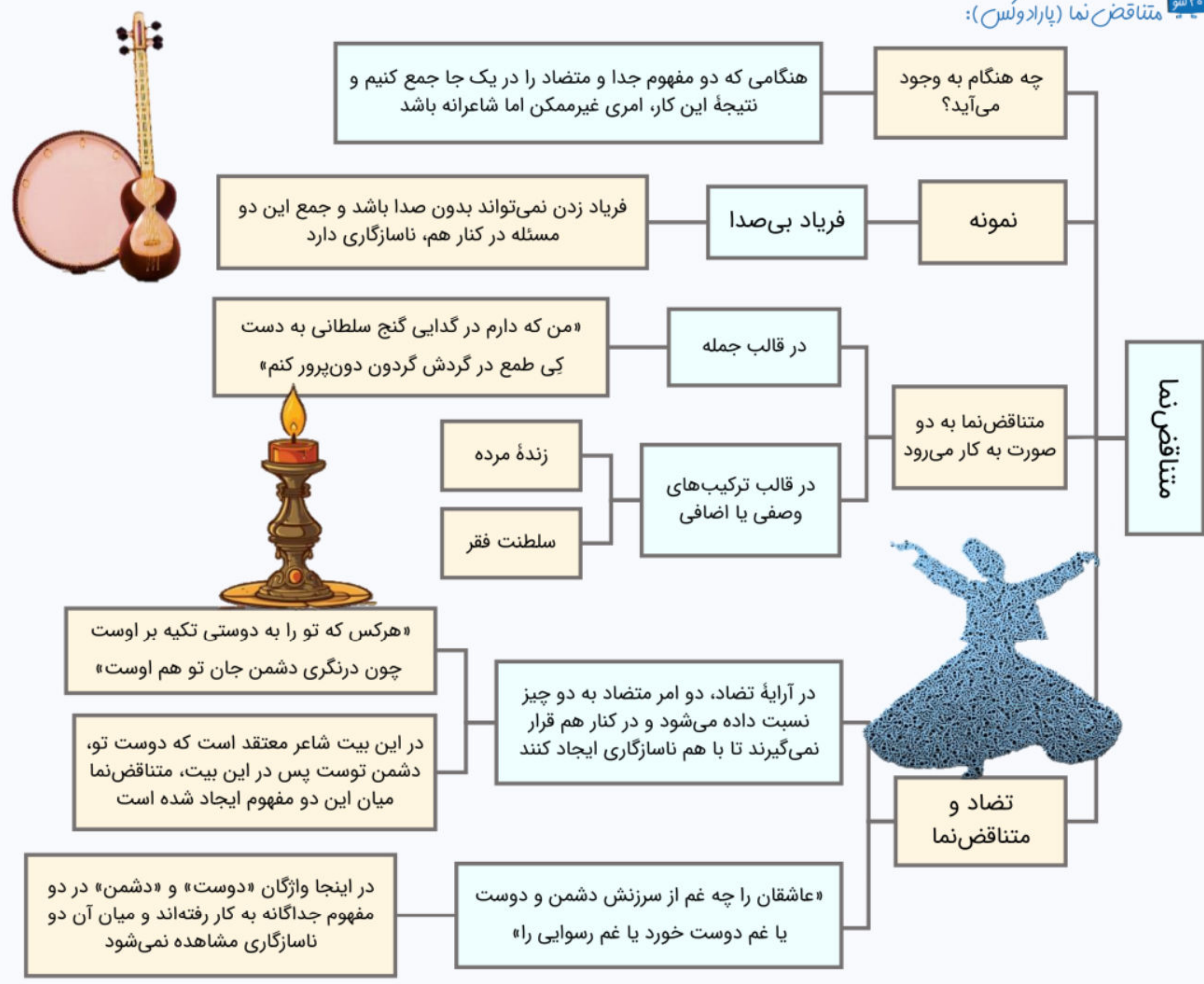
۲) صفت‌های مرکب و صفت‌های جانشین اسم و صفت‌هایی که معنای ظاهری آن‌ها مدنظر نیست، کنایه به حساب می‌آیند:

- دل سوخته
- پختگان (با پختگان گو این سخن)
- سیاه‌بخت

(کارگاه متن پژوهی درس ۲)

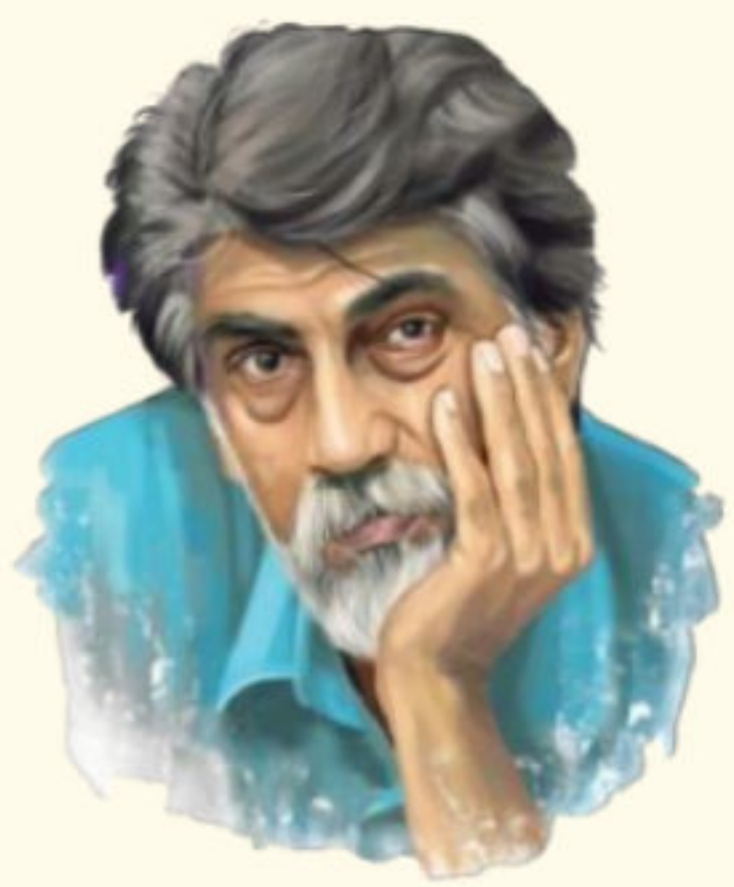
متناقض نما (پارادوکس):

نکته طلایی:

مثال هایی از کاربرد «متناقض نما» در منابع درسی:

- ♦ من ایرانی ام، آرمانم شهادت / تجلی هستی است جان کندن من (فارسی دهم)
- ← مصراع دوم مردن باعث زندگی می شود
- ♦ لذت هستی نمودی نیست را / عاشق خود کرده بودی نیست را (فارسی دهم)
- ← مصراع دوم عاشق شدن «نیست» به خدا
- ♦ خدا در همه جا هست؛ در هر جا که به تصور درآید و نیافتنی است. (فارسی دهم)
- ← خدا در همه جا حضور دارد ولی نیافتنی است
- ♦ به رقصی که بی پا و سر می کنند / چنین نغمه عشق سر می کنند. (فارسی یازدهم)
- ← به رقصی که بی پا و سر می کنند
- ♦ بین لاله هایی که در باغ ماست / خموشند و فریادشان تا خداست (فارسی یازدهم)
- ← خموشند و فریادشان تا خداست
- ♦ این شیخ همیشه شاب، پیرترین و جوان ترین شاعر زبان فارسی، معلم اول (فارسی یازدهم)
- ♦ از این سد روان در دیده شاه / ز هر موجی هزاران نیش می رفت (فارسی یازدهم)
- ← سد روان
- ♦ همچو نی زهری و تریاقی که دید / همچو نی دمساز و مشتاقی که دید (فارسی دوازدهم)
- ← زهر و تریاق بودن نی تناقض دارد
- ♦ آن باغ پر از گل های رنگین و در سموم سرد این عقل بی درد و بی دل پژمرد. (فارسی دوازدهم)
- ← سموم سرد
- ♦ هشت جنت نیز اینجا مرده ای است / هفت دوزخ همچو یخ افسرده ای است. (فارسی دوازدهم)
- ← مثل یخ بودن دوزخ

دل نازک

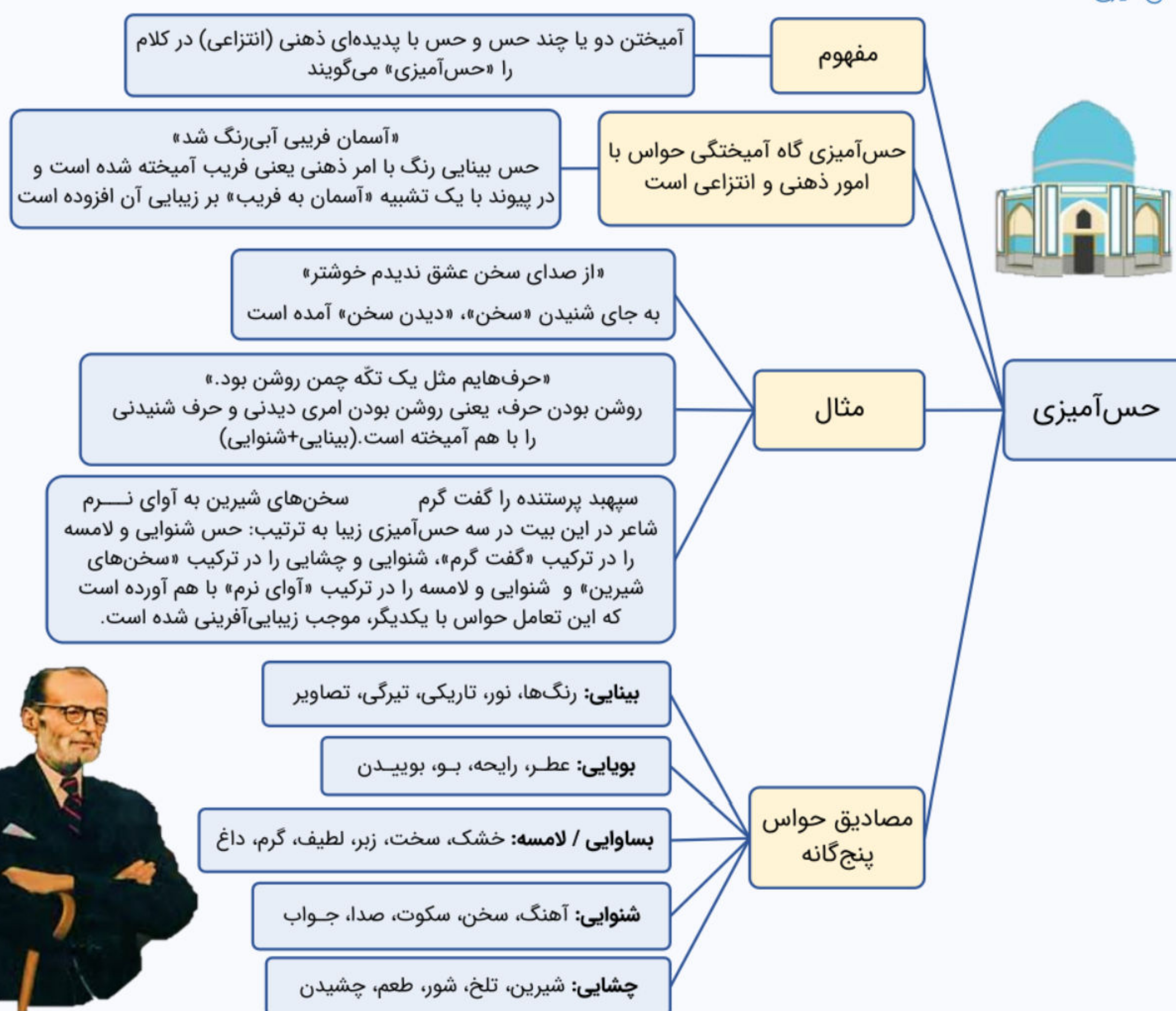
نکته طلایی:

مثال‌هایی از کاربرد «حس آمیزی» در منابع درسی:

- ♦ لیک چنان خیره و خاموش ماند / کز همه شیرین‌سخنی گوش ماند (فارسی دهم) ← شیرین بودن سخن
- ♦ به ترانه‌های شیرین به بهانه‌های زرین / بکشید سوی خانه مه خوب خوش لقا را (فارسی یازدهم)
- ← شیرین بودن ترانه و زرین بودن بهانه
- ♦ طعن و ناسزای دشمنان را هرگز جواب تلخ نمی‌داد (فارسی یازدهم) ← تلخ بودن جواب
- ♦ به عالم افسانه‌ها / که آن همه پررنگ و نگار و آن همه پَران و نرم است / راه پیدا کردم. (فارسی یازدهم)
- ← پَران و نرم بودن عالم افسانه‌ها
- ♦ زمزمه لطیف و سبک و ملایم شما گمان مرا تأیید کرد (فارسی دوازدهم) ← لطیف و سبک و ملایم بودن زمزمه
- ♦ قهوه‌خانه گرم و روشن بود / همچون شرم ... (فارسی دوازدهم) ← گرم و روشن بودن شرم!

حس آمیزی:

نکات طلایی:

الگوهای حس آمیزی:

- ♦ واژه‌های مرکب: ترکیب‌هایی که از دو جزء ناهمگون (از دو حس متفاوت) ساخته می‌شوند؛
- دل مجنون ز شگر خنده خون است / تو لب می بینی و دندان که چون است
- ♦ ترکیب وصفی ← ز شعرهای ترم گرم این چنین مگذر / که آب خضر نهان در شب سیاه من است
- ♦ ترکیب اضافی ← بوی بهبود ز اوضاع جهان می‌شنوم / شادی آورد گل و باد صبا شاد آمد
- ♦ جمله اسنادی ← تا هست تاج عشق توام بر سر ای غزال / شیرین بود به شهر غزل شهر یاری‌ام
- ♦ فعل و مفعول ناهمگون ← ساز هستی غیر آهنگ عدم چیزی نداشت / هر نوایی را که وا دیدم خموشی می‌سرود

الف) شاعر علت بلند بودن و پنهان بودن قلعه دماوند در پشت ابرها را، دوری کردن از مردم نادان می‌داند.

ب) دل مجاز از انسان است.

نکته طلایی:

مثال‌هایی از کاربرد «مجاز» در منابع درسی:

- پشت دیوار آن چه گویی هوش دار / تا نباشد در پس دیوار گوش (فارسی دهم) ← گوش مجاز از انسان سخن‌چین
- لیک چنان خیره و خاموش ماند / کز همه شیرین سخنی گوش ماند (فارسی دهم) ← گوش مجاز از شنونده است
- زهی گویا ز تو کام و زبانم / تویی هم آشکارا، هم نهانم (فارسی دهم) ← کام و زبان، مجاز از دهان
- برو ای گدای مسکین در خانه علی زن / که ننگین پادشاهی دهد از کرم گدا را (فارسی دهم) ← ننگین مجاز از انگشتر
- من آزاده از خاک آزادگانم / گل صبر می‌پرورد دامن من (فارسی دهم) ← خاک مجاز از کشور
- خروش سواران و اسبان ز دشت / ز بهرام و کیوان همی برگذشت (فارسی دهم) ← بهرام و کیوان مجاز از آسمان
- همه تیغ و ساعد ز خون بود لعل / خروشان دل خاک در زیر نعل (فارسی دهم) ← ساعد و خاک به ترتیب مجاز از: دست - زمین
- بشد تیز رهام با خود و گبر / همی گرد رزم اندر آمد به ابر (فارسی دهم) ← ابر مجاز از آسمان
- دگر ره چنان شد هنر آشکار / کز آن خیره شد دیده روزگار (فارسی دهم) ← روزگار مجاز از مردم روزگار
- که اینان ز آب و گل دیگرند / نگهبان دین، حافظ کشورند (فارسی دهم) ← آب و گل مجاز از آفرینش و خلقت
- ای مسافر دیرین بر روی خار و درد / ای چون ستاره فروزان (فارسی دهم) ← خار مجاز از درد و رنج و سختی
- بلند آن سر که او خواهد بلندش / نژند آن دل که او خواهد نژندش (فارسی یازدهم) ← سر و دل مجاز از شخص و انسان
- چنان بُد که ضحاک را روز و شب / به نام فریدون گشادی دو لب (فارسی یازدهم) ← روز و شب، مجاز از همیشه
- به کران آب فرود آمدند و خیمه‌ها و شراع‌ها زده بودند. (فارسی یازدهم) ← آب مجاز از رودخانه
- زری که سلطان محمود به غزو از بتخانه‌ها به شمشیر بیاورده باشد (فارسی یازدهم) ← شمشیر مجاز از جنگیدن
- چو کاوه برون شد ز درگاه شاه / بر او انجمن گشت بازارگاه (فارسی یازدهم) ← بازارگاه مجاز از مردم بازار
- از آن چرم گاهنگران پشت پای / بپوشند هنگام زخم درای (فارسی یازدهم) ← چرم، مجاز از پیش‌بند چرمین

کلمه	معنی	کلمه	معنی
سر	فکر و اندیشه / قصد و آرزو / کل وجود	زر	سکه طلا
سینه	وجود و احساس	حلق	دهان
دل	احساس / میل / جرئت	چشم	نگاه
دست	اعمال و رفتار یا امکان و قدرت	حرف	سخن
زبان	سخن	در	موضوع
کف	دست	مجلس	حاضران
شمشیر	جنگ	جگر / زهره	جرئت
چمن	صحرا	خاک	سرزمین، مزار

(ب) مورد «۵» یا تضاد (۰/۲۵)
(ت) مورد «۲» یا اسلوب معادله (۰/۲۵)

(الف) مورد «۳» یا جناس (۰/۲۵)
(پ) مورد «۱» یا تشبیه (۰/۲۵)

بررسی دقیق‌تر:

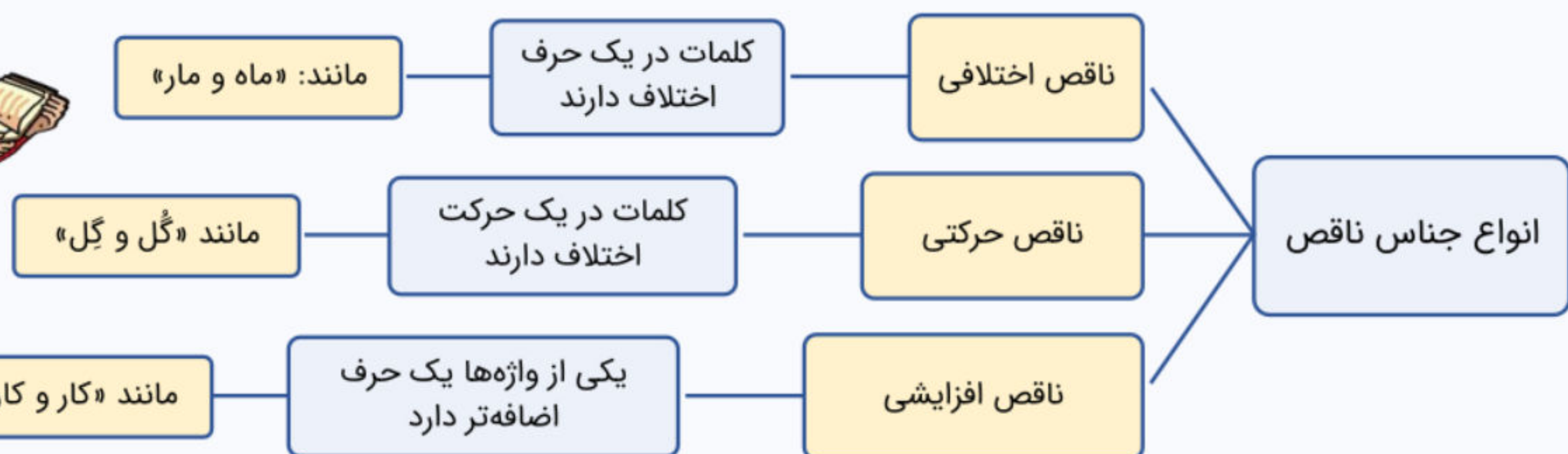
(الف) جناس «زر و در / هر و در / زر و هر»

(ب) تضاد «نیست و هست»

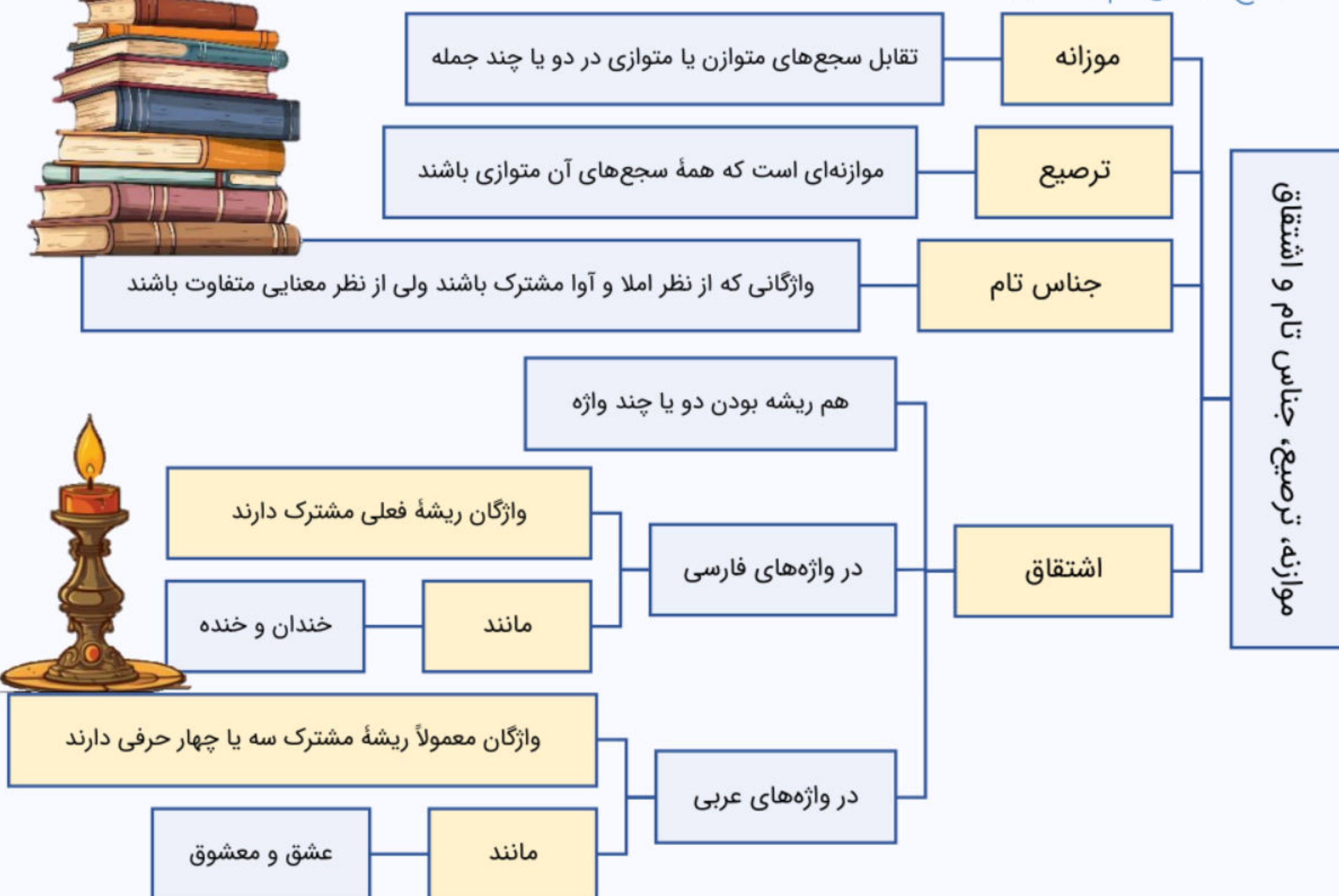
(پ) تشبیه «دل به خلد»

(ت) مصراع دوم در حکم تشبیه و تمثیل برای مصراع اول است.

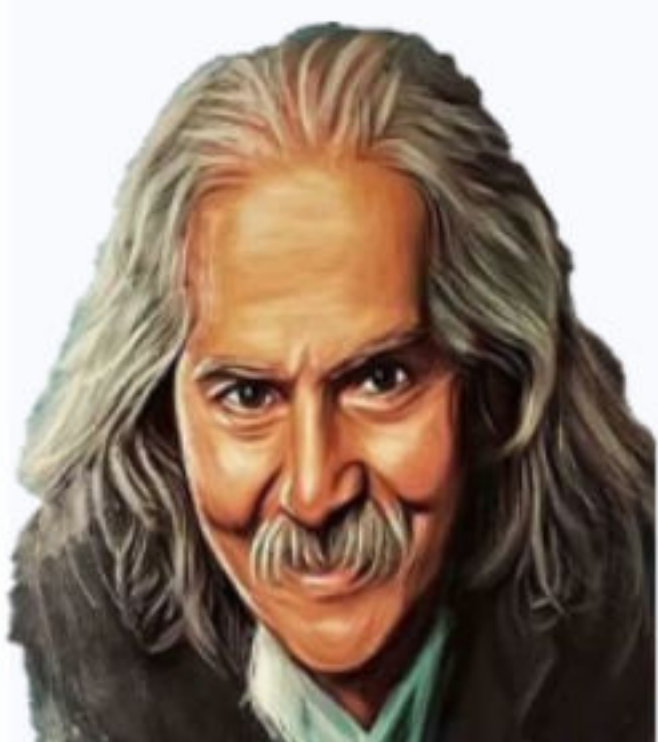
جناس ناقص:

موازنه، ترصیع، جناس تام و اشتقاق:

ارکان تشبیه:

مشبه	مشبه‌به	وجه شبه	ادات تشبیه
پدیده‌ای است که آن را به پدیده‌ای دیگر مانند می‌کنیم؛ مثل ایام گل در مصراع زیر: ایام گل چو عمر به رفتن شتاب کرد.	پدیده‌ای است که مشبه را به آن مانند می‌کنیم؛ مثل عمر در مصراع قبل یا گل در مصراع زیر: تو هم‌چون گل ز خندیدن لب‌ت با هم نمی‌آید	ویژگی یا صفت مشترک میان مشبه و مشبه‌به است که در مشبه‌به پررنگ‌تر و آشکارتر است. مانند «کریم» در مصراع: گرت ز دست برآید چو نخل باش کریم.	واژه‌ای است که آن را برای بیان شباهت میان دو پدیده (مشبه و مشبه‌به) به کار می‌بریم. واژه‌های: چو، مثل، مانند، و ... این زبان چون سنگ و هم آهن‌وش است

افزافه های تشبیهی رایج در ادبیات فارسی (تشبیه فشرده):

◈ کیمیای عشق	◈ اکسیر عشق	◈ زنجیر گیسو	◈ زنجیر مو
◈ قد سرو	◈ تیر مژگان	◈ ماه رخسار	◈ لب لعل
◈ روی ماه	◈ شاهد آرزو	◈ کمند نظر	◈ کمند گیسو
◈ مهر رُخ	◈ طاق ابرو	◈ شراب فرقت	◈ زندان عالم
◈ سلسله زلف (مو)	◈ تیر آه (حسرت)	◈ خرمن وجود	◈ مس وجود
◈ دام زندگی	◈ چاه مادیات	◈ آئینه دل	◈ گوهر جان
◈ نقد عمر	◈ قدح لاله	◈ تخم مهر	◈ چراغ حیات
◈ مهد زمین	◈ بحر مکاشفت	◈ بنات نبات	◈ مرغ دل
◈ اقیانوس وجود	◈ پرده شب	◈ خار بلا	◈ سیل اشک
◈ دام هوس	◈ کاسه سر	◈ بحر جان	◈ اربابه زمان
◈ مضیق حیات	◈ پرنده (طایر) اندیشه		

قلمرو فکری (۸ نمره)

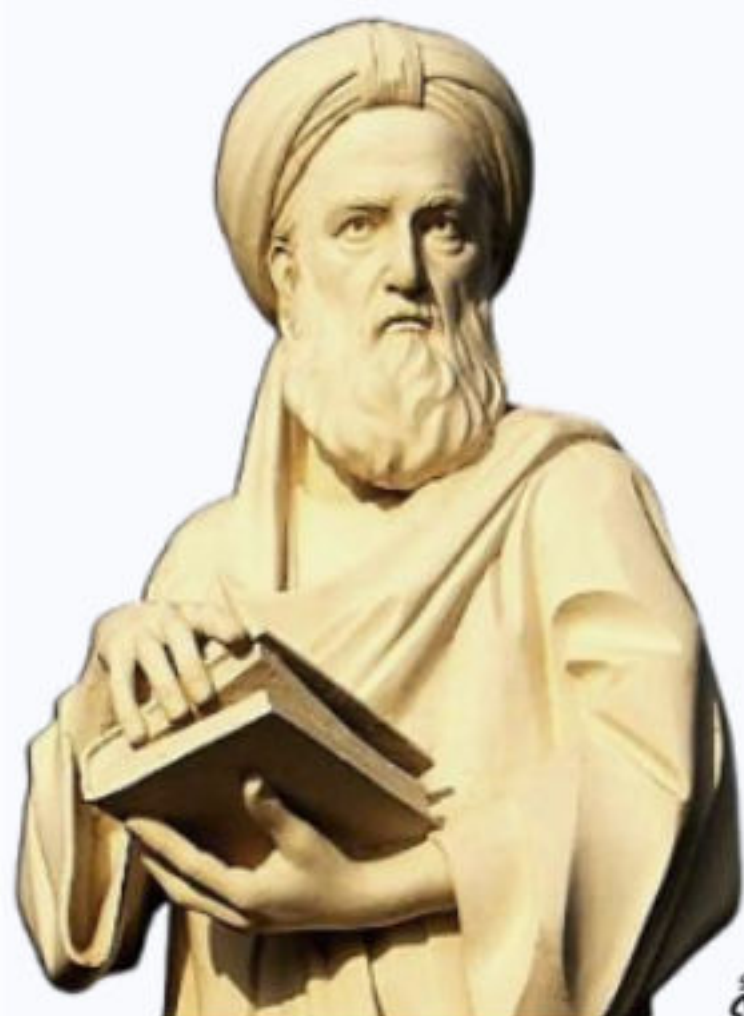
۰/۵

۲۷

مصصح شو:

- ۱- بی ارزش بودن دل بی عشق
- ۲- تأکید بر ارزشمندی عشق
- ۳- ارزش دل در گرو عشق است

(یا هر پاسخ مشابه دیگر، ذکر یک مورد کافی است)

نقشه نهایی:

- ◈ بخش درک مطلب «۴» نمره دارد. بیشتر سوالات این بخش از قلمرو فکری کارگاه متن پژوهی طراحی می شوند و از شما خواسته می شود که مفهوم یک بیت یا عبارت را بنویسید یا با بیت و عبارت دیگری مقایسه کنید.
- ◈ نوشتن مفهوم بیت یا عبارت فقط مختص ابیات قلمرو فکری نیست و ممکن است از ابیات قلمروهای ادبی و زبانی کارگاه متن پژوهی یا ابیات داخل درس (عمدتاً متن اصلی) نیز سوال درک مطلب داده شود.
- ◈ ممکن است اسامی اشخاص، مکان ها و ... نیز پیام و مفهوم کلی یک درس نیز مورد سوال واقع شود؛ بنابراین لازم است علاوه بر مفهوم تک تک ابیات و عبارات متن درس ها و کارگاه متن پژوهی با اسامی اشخاص و مکان ها و ... و نیز روابط طولی درس و سیر داستان ها نیز آشنا باشید و خلاصه لازمه کسب نمره کامل این بخش، وابسته به مطالعه چند باره هر درس و تسلط کامل بر آن ها است.

۰/۵

۲۸

مصصح شو:

بیت «ب»

(کارگاه متن پژوهی درس ۲)

۰/۵

۲۹

مصصح شو:

الف) وادی هفتم (فقر و قنا) (۰/۲۵) (درس ۱۴)

ب) وادی پنجم (توحید) (۰/۲۵) (درس ۱۴)

۰/۵

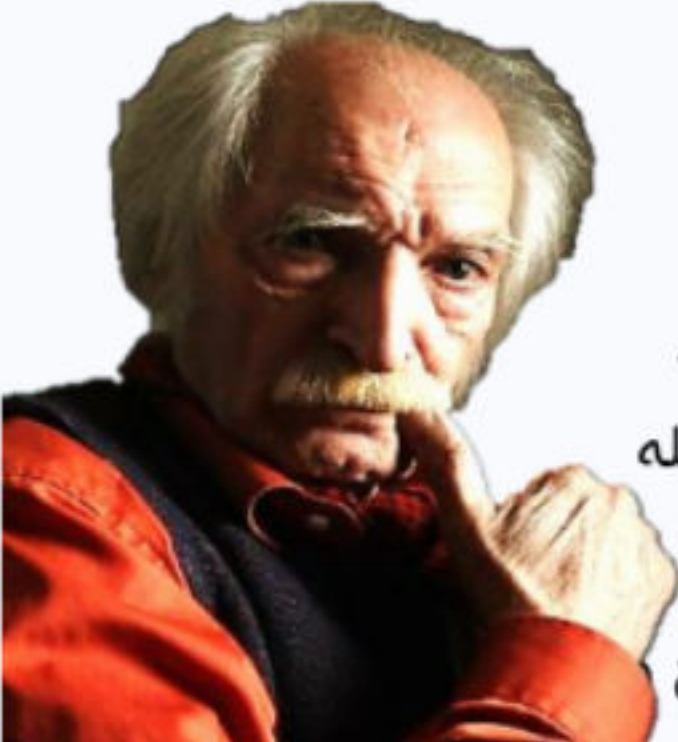
۳۰

مصصح شو:

- ۱- توجه به باطن حقیقت و پرهیز از ظاهر بینی
 - ۲- برتری دید معنوی بر دید مادی
 - ۳- تقابل مادیات و معنویات
- (یا هر پاسخ مشابه دیگر، ذکر یک مورد کافی است)

- ۲- برتری دید معنوی بر دید مادی
 - ۴- باطن را بر ظاهر ترجیح دادن
- (درس ۹)

۰/۵	۳۱ مصحح شو: آسیب دیدن از سرنوشت (یا هر پاسخ مشابه دیگر) (کارگاه متن پژوهی درس ۱۲) نقشه نهایی: ♦ عمده سؤالات درک مطلب به این شکل است که بیت یا عبارتی را می‌دهند و مفهوم آن را می‌خواهند؛ شما باید بتوانید مفهوم آن را درک کنید و بنویسید یا آن را با ابیات و عبارات دیگر مقایسه نمایید. ♦ گونه‌های دیگری از سؤالات درک مطلب وجود دارند که به ویژه در سال‌های اخیر استفاده از آن‌ها افزایش یافته است؛ سؤالاتی که درباره اسامی اشخاص و مکان‌ها و دیگر چیزهای خاص پرسیده می‌شوند یا نام گوینده و نویسنده یک جمله یا بیت مد نظر است؛ یا مفهوم کلی یک درس خواسته می‌شود. ♦ با این حساب به نظر می‌رسد برای کسب نمره کامل بخش درک مطلب، لازم است هر درس را چند بار به صورت سریع کلی مطالعه کنید و با قهرمانان و حوادث و سیر و روال متن آنها آشنا شوید و هم این که بیت به بیت و جمله به جمله بررسی نمایید و معنی و مفهوم آنها را درک کنید.
۰/۲۵	۳۲ مصحح شو: عجز و ناتوانی عاشق در وصف محبوب (یا هر پاسخ مشابه دیگر)
۰/۲۵	۳۳ مصحح شو: بی ادعایی (درس ۱)
۰/۲۵	۳۴ مصحح شو: کار امروز به فردا می‌فکن (یا فرصت را غنیمت بشمارید) (کارگاه متن پژوهی، روان خوانی ۴ «آخرین درس»)
۰/۲۵	۳۵ مصحح شو: مورد «الف»
۰/۲۵	۳۶ مصحح شو: مورد «ب» (کارگاه متن پژوهی، درس ۱۴)
۰/۲۵	۳۷ مصحح شو: ۱- ترک کردن ۲- رها کردن ۳- کنار گذاشتن (ذکر یک مورد کافی است) (کارگاه متن پژوهی) نقشه نهایی: ♦ در سال‌های اخیر طراحان سؤال، برای طرح سؤال درک مطلب اقبال بیشتری به ابیات و عبارات جدیدی (خارج از درس) که در داخل کارگاه متن پژوهی آمده است، نشان می‌دهند. ♦ ابیات و عبارات را از نظر سه قلمرو، به ویژه قلمرو فکری بررسی نموده و بر آنها مسلط شوید. ♦ لازم است که علاوه بر ابیات و عبارات هر درس، بر معنی و مفهوم ابیات خارج از درس که در کارگاه متن پژوهی آمده است، نیز مسلط باشید.

- الف) راه و رسم طریقت را از اثر نفّس شیخ راهنما به دست آورد. (۰/۵) (درس ۸)
- ب) عشق، به هر کسی اجازه ورود نمی‌دهد. (هرکسی را نمی‌پذیرد) (۰/۵) (درس ۷)
- پ) چرا به این دنیای غیر حقیقی (مادی) دل بسته‌ای و علاقه‌مند شده‌ای؟
انسان با اراده ضعیف، هرگز به مقام کمال نخواهد رسید. (۰/۷۵) (کارگاه متن پژوهی درس ۱۴)
- ت) دیروز (قبل از انقلاب) من در ایرانی که پر از مصیبت شده است، غم و غصه داشتم
اما بعد از پیروزی انقلاب، شادی و آزادی به ما روی آورده و گویی خورشید، آینه در مقابل ما گرفته است
تا شادی و خوشی را در آن ببینیم. (۰/۷۵) (درس ۱۰)
- ث) به اندازه یک وجب، ساییده شده بود و از بین رفته بود. (۰/۵) (درس ۱۶)
- ج) (کاووس) شاه، سیاوش را محکم در آغوش گرفت (۰/۵) (درس ۱۲)
- چ) با صدایی که از خشم می‌لرزید و ارتعاش داشت و با آواز و آهنگ حماسی (۰/۵) (درس ۱۳)

- این بخش (معنی و مفهوم) ۴ نمره دارد؛ دو نمره شعر و دو نمره نثر.
- کارهایی که باید در پاسخگویی به سوالات این بخش انجام دهید، عبارتند از:
- ♦ واژه‌های دشوار و اصطلاحات ادبی را به شکل ساده بنویسید (معنی کنید)
 - ♦ اجزای جمله را مطابق زبان معیار مرتب کنید (نهاد اول، فعل آخر و ...)
 - ♦ دقت کنید که جمله‌هایی که می‌نویسید ساده و روان باشند
- با توجه به این که در پاسخ‌دهی به این بخش شما هم‌زمان باید چند کار را انجام دهید و احتمال دارد نتوانید مقدار فضای هر پاسخ را پیش‌بینی کنید یا این که پاسخ‌هایتان خط‌خورده و کثیف شوند، بهتر است قبل از نوشتن پاسخ‌های این بخش در پاسخ‌برگ، آن را در جای دیگر پیش‌نویس کنید.